КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

ШИНАРДИ,
16
СЕНТЯБРЬ, 1969 шу.
111 (4748).
Мах 2 кап.

Масса а мехкашкара пролетарееш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Советан Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ
1923 ШЕРА ДУЬЙН

Пхе шера план — ханал хьалха!

Л О Р А Д Е ХАЛКЪА РУЗКЪА

Коммунизмин материальне - технически база хьаеча хlара денна керда толамаш деах советски халкъо. КПСС XXIII съездо хьалхашка отталаь дехкараш кхоачаш а деш, пахаддащ дегlайоалаю це промышленнин юртбоахамен производство, хьалъю керда фабрикаш, заводаш, наха чубаха цlенош, школаш, керда наькъаш деха, пхе шера плана тlа белгалдаьха дукха кхы декхараш кхочашду.

Шоай масштабашка диллача lалаьмате доккхий а чоалхане а дола уж балхаш деш, вай мехка хьаду халкъа доалахье а хинна дlаоттам дола са йоалаш дукха материальни рузкъа. Цу рузкъан йоакхо яр, цунах нийса пайда эцар, из совдаккхар ший декхар лоархl халкъо.

Социалистически доалахье шоай доалахьара рузкъа лоархl советски наха. Цудухьа хlаман кхомбар, хьурматдар миллионаш белча вай болхлой, колхозхой, гlулакхерча наьха дегlах лета а дlакъастаргйоацаш а йола оамал я.

Вай республика дукхача предприятешка шерра баьржаб бедала, материалий, электроаперге, ахчан средствай кхомбара тlехьара болам. Цу болама юкъе я хьоакхаме лархlа мегаргйола коллективаш. Царех я Грозненски химически комбината № 108-110 йола цех. Цун коллективо кхойттазза тlехкхоачашдаьд ше ленински юбилей сийна тlакийца бедала, материалий, электроэнерге кхомбара декхараш. Цар лаьрхlадар 11,2 эзар сома маьха рузкъа кхоачо, хlаьта кхоадаьб 148,5 эзар сома маьха да. Из кертдаккхаш йола цифра духхьала ах шера карагlдаьнна хlана да. Грозненски швейни объединене предприятей коллективашта юкъе дукха а 1970 шера 22 апреле арахеца ерриго продукци В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийна кхоаьча материалех хьае лаьрхlа араш.

Кlезига яц цу гlулакха чlоагlа оарцагlъаьнна коллективаш юрта боахаме а. Боккъонца хlаман кхомбеш бола шоай рузкъан лаьй ба Гудермесски района «Октябра 40 шу» яхача юртбоахама артела членаш. Цар дика къувкъаю шоаш дlаюв хlамаш. шерагара шерага дегlабоалабу хьайбай боахам, дика кхеи бу шоай колхоза рузкъа. Чудахьата ялата цхьаккха буртиг, шурий цхьаккха грамм эрна ца йоаяр — ишта да колхоза къахьегамхоша шоашта дьалхашка оттадаь декхар. Уж шоай рузкъан дика лоьй кхилар хьахьокх цар укх шера хьайбаш доакъарца lалашдара еча йоакхоно а. Боахама къахьегамхоша кхетамца пайда ац доакъара йийнача культураех кйца ца lеш ялата а кхыча культурай а стходех. Хьайбашта кийчдеча доакъара хlара килограмм учете я, талдаргйоацаш дlаоттаю, радиокагlа дехк доаланна.

Хlаман кхомбар, хьурмат дар коллектива оамал а, цун балха керттерча хьалех цаl а хинна дlаэтта. партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша социалистически доалахье метта лоаттаяра гlулакха ца хаддаш бlарг тlалоаттабеш а. цар къахьегамхой халкъа рузкъана доал де lомабеш а йола предприятеш, колхозаш, совхозаш дукха я вай республике. Цу боахамий къахьегамхоша кхетаду социалистически доалахьа шоай рузкъа хилар. хlаьта цунга хьежжа цукка доал а ду.

Цхьабакъда массанахьа а латташ гlулакх цу тайпара. Вайна ца новкъалле а, кlезига яц республике хlамав кхомбар хlана а коллектива дукхача членашта шоай декхар ца лоархlаш а юкъарча рузкъах лог ца лазаш а йола предприятеш, организацеш, колхозаш, совхозаш.

Лакхе вай дийцар Гудермесски района «Октябра 40 шу» яхача колхоза доакъара мишта хьурмат ду. Цигарчарна вlалла тара а дац Наьсарен района «Плиевский» совхоза Яндареча отделене шурий-товарни ферме даста гlулакхаш. Духхьала доал эсала хилара лудха да йоаппаш 137 тонн лоархlам болаш дола гороха баьцаш бена чахи лаь хргlа заьгал уккхаза. 50 гектара тlаьа кlи ча хьаргул ца деш дохкадалийтад. Гlажар-Юртарча «Красный партизан» яхача колхоза доазонца lаьрж а енна улл хьакха йол. Цу факташа хьахьокх «Плиевский» совхоза а Яндаречча отделене а кулгалхоша дlадалача lай дал хlама а доацаш lехаш хьатча шоай доахан дицдалийтаьга.

Кlезига яц лерттlа доал па деш моттигаш гlишлоштьева организацешка а. Дукхахахьа дукха йоаю гlишлошъю материалаш, машинашта тlа йотташи lойоаеееш дукха йох. кlезига яц кирпишкаш, цементи фастворп телхаеш моттигаш а. Къаьстта во латт на гlулакх нах чубахача цlенощтен культурно - бытовни зданештен ремонт еча организацешка. Укхаза кlезига моттигаш хилаш гlишлошъю материалаш наха кхудьаш. Болх беча моттигера эрдахх, оари, массехк килограмм алибастр, басар, хьастамаш дехьер кlаттlа а боаца хlама лоархl цхьаццаболча ремонтникашта.

Во нах хlамана тlакхоаш моттигаш нийслу промышленни предприятешка, колхозашка, совхозашка, торговые организацешка а. Йоакха рестрета йир Грозненски района «Северогорский» совхоза рабкоопе, массаха жулина деккха ле лаьх Урус-Мартанда района «[illegible]» совхозе а халкъа рузкъана.

Доал ца лар, материальни рузкъаш, ахчан средствош хьуонат деацаш доадар. социалистически доалахьенна кулг тlаккулладар санна дела лулаьме гlулакхаш хlана а хlалаьннадац вайна юкъера, массанахьа а боагlача тайпара бехк бац харцахьа лелача наха, боккъонца терко яц халкъа рузкъа кхоадара деша.

Бакъдар аьча, дукха дукхагlйолча партийни организацеша боагlача тайпара терках тlабехийт хlаман кхомбарен хьурматдарен гlулакха. хоадам боллаш йола мероприятеш чакхйоах социалистически доалахье лоралра. Уж дешаш духи партийни собранешка, коллективай юкъарча собранешка, партийни комитетий заседанешка. Цхьабакъда материальни рузкъани ахчан средствайи кхомбара лоаттабеча къовсама къахьегамхой бархагlбахара а социалистически доалахьен сийдеш хургболаш парна кхетамбалара а тlаберзабаь бола болх хlана а кхоачам боллаш дика вlаштlехьбаькхабац. Йа болх тоабар партийни организацей керттерча декхарех цаl да. Де деаар ца халкъа рузкъа массанена а лоархlаме хиларах, из алсамзаларга хьежжа мара къахьегамхой валара хьал товлург ца хиларах каст-каста наха дувцар. Мехка рузкъан да ше хилар кхеталеш, мамогга ца лораде, алсамдаккха гlерташ хургйоаш кхетам бала беза хlара болхлочоа, колхозхочоа, специалисто. Машар боацаш къовсам лоаттае беза юкъара рузкъа кхоа боапаш доадераша, цун хьурмат ца дераша, социалистически доалахье бlарга са санна лора ца ераша. Законах доагlача тайпара бехктокхаче оза беза халкъа рузкъана тlаккхувдараш.

Социалистически доалахье вай общества материальни лард я. Воаш хьадечоа вай доал дикагlа ме ду дикагlа хургья вай даьхе. дикагlа торо йолаш хургва хlара советски саг.

Х. А. БАЙСАНГУРОВНА, Н. Р. КРАВЦОВНА, В. Я. САЛТЫКОВАЙНА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Балхаш дика а деш, 964 моттиг йола школа ханал хьалха хьалтьяь яккхарах а коллектива общественни вахаре хьинаре дакъа лацарах а Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лаккхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Байсангуров Хамзат Ахьядовича — «Грозхимнефтестрой» треста № 9 йолча гlишлой-монтажни управлене начальнико.

Кравцов Николай Радионовича — «Грозхимнефтестрой» треста № 9 йолча гlишлой-монтажни управлене плотникий бригадира.

Салтыкова Валентина Яковлевнайна — «Грозхимнефтестрой» треста № 9 йолча гlишлой-монтажни управлене штукатура-маляра.

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель **И. АЛМАЗОВ.**

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь **Г. СКЛОКИН.**

г. Грозный,
1969 шера 11 сентябрь.

Шелна района «Ассиновский» совхозе шерра-шера дика хьуаь тьаьна. Цу маьхерча культура 60 гектар лаьтта дlаволц хlеиз боахаме. Планех дерхlар 10 центнер мара йоацача кlарва гектара тlаьа 12 центнер тхьамма денна дага ба уккхазе.

Хlана чуэца болабеннаб совхозе тхьамка. Тхьамка лападераш рена бе цоашкхабрьяа хьалькъам. Хьайнв чузцечех тlуьф да цар шоай декхараш тоаенца кхоачашдергдолга.

СУРТА ТlА: совхоза звеньевоч юкъе лечкагlа бола дьукъам кхебаь звеньевоа Идрисова Макка.

Д. Шадрова сурт.

ІА ДОАГІАРГДИЙ - ТЕШ

Хlана lан кийчо еш бахка вай колхоший совхозий къахьегамхоша доакъар lалашдара санна терко е еза хьайбаша lа доаккхаргдолча помещенешта шедал отталехь ремонт яра, хlапа дьача дукхача даьккъе пох тайшаа хургья хьайбай продуктивность. Цхьабакъда цхьалолча боахамий кулгалхой из кхетадеш бац. Царек я, масала, Надтеречни района «Минеральный» совхоз.

Дlадахача шера lан кхоачам во барах бlаь гаргга бежани кхо эзар сонгlа устагlи тlерабаьлар совхозе. Цудухьа кхоачашъяьнца укхазэ начальникхеца духа доакъара кхаь квартала план. Хlаьта дукха цхьан центнерага дlалхар 717 гом да планех 112 сом мара лаха ца дезача. Из дик а ца доцийташ, укх шера мукъагlа ханнаьа lан кийча е лаш бар совхоза кулгалхой. Хlаьта из де дага а дац. Соахкарчул а вогlача хьала тlа ди совхозера гlулакх укх шера.

Хоьш да хlанзчул тlехьагlа каст - каста йоачаш хургхилари шедал оттаргйолгех, иштта хоаш да саррайца ара даьжа а даьжа чудьхкача жена бийсаннa чудаха екъа моттиг езалга а. Хетаргаха «Минеральный» совхоза кулгалхой кхы уйла йолаш ба. Из деце фуз хlаьта цу совхоза желаш хlана а тlехьа тхов дlа а ца къовлаш латташ хилар. Во да желашта говаьара санитарни хьалаш а, массанахьа яа уккхаза дейнача устагlий йоккаенна цекой тlехкаш, чуэхь нуьалаш я. Жа цамогаш а хулаш, дукха дов.

Дикагlа дац доахан делаеча фермера гlулакхаш а. Доалаенеш lаьеаштен лаьрхlа йола помещенеш а латт тоа ца еш. Тхованш дохарах шийцца хий чуул парех. lоежай пенаш тlара штукатурка, ехай цхьан ханк ферма чу хий хьатlадойташ хинна система. lаьсий чудбаттаде лаьрхlа ардакхех хьаь хийна кхетиаш вlашагlъаьхха кхы пайдана йоацаш еха дlаьаьнай. Цу тайпара укх алтамаш тlара хьаьаа наlараш. Борашка аланешта а дахкац кингаш.

Берда гlишлош къалъе хьахийцача 217 эзар сомах тайпа нийцабац 10 процентах мара.

Кхоачашъяьнц совхозо хьайбашта доакъар lалашдера план а. Иштта планах 3811 тонн йол, 5800 тонн ча, 16900 тонн силос lалашъе езача, 2600 тонн йоли, 1305 тонн чан, 9200 тонн силоси мара lалашъяьнц.

Совхозе эшача гlулакхашта баьхха сагота волчоа тара дац директора воа. Эзендиева ду жьаьнал.

— Кхоадаьнац тхо уж дерригa бахлаш де, бакъда ер бутт кхоачалуча хано ше ккадоагlе желашн фермаши тоаь бlаргагургья шоана, — йоах цо тхога хlаммaеж а воацаш.

Района кулгалхошта хоаш дийте совхозера гlулакхаш мишта?

М. ХАМАТХАНОВ.

Москварча кердача майдаех цхьаннех Хо Ши Мина цlи тиллай. Цу тайпара решени тlаийцай къахьегамхой депутатий Московски Совета исполкомо дунен халкъашта юкъарча коммунистически, болхлой, къаной - кортамукъалеи болама гlоравьлча даьтель, Вьетнама къахьегамхой Партеа Центральни Комитета Председателех, Вьетнама Демократически Республика Президент коагlдест Хо Ши Мин вийц ца валийтара.

Сурта тlа: Хо Ши Мина майда.
Н. Ситникова сурт.
ТАСС фотохроника.

ШОЛХАЧА ХЬИНАРЦА

Ер кхоалагlа шу да «Ставропольнефть» 3-ча промысла Старогрозненски участка сепарационни установка ца сецаш болх бу. Укхаза хьачудоагlа №№ 644, 675, 665 йолча фонтанни скважинашкара мехкдаьтта, иштта кольцеви трубопровода чу гlолла укхаза хьачудоагlа цхьоазагlча промыслера №№ 667-и 650-и йолча скважинашкара «lаьржа дешун» а. Укх установке чакхдоах мехкдаьттах газ хьакъостаяра балхаш. Дийнахьа бүен пхи эзар тоннал дукхагlа мехкдаьттех ших миллион кубометрал сонгlа газ чакхйоал цу технологически установке гlолла. Укхазара производственно - товарни конторе дlачудоакийт мехкдаьтта. хlаьта газ города эшача гlулакхашка дlайохийт.

Дог гlоадоахаш хоа, цlена я установке. Шаьра, бетонни биьсеьна бlалтех тоаль майда, массанахьа порядок. Бlаьг ше кхеач къега доте бесса тайп-тайпара диаметр йола гидроциклонаш, газосепараторащ.

Йоккха балав тешал йола болхлой ба укхаза къахьегараш. Царцара дукхагlбараш къона комсомольцаш, коммунисташ ба. Дика балхлой хиларал сонгlа активисташ а ба уж. Оператор Арканов Виктор балх бешехьа сийрийна дешаш институт чакхъяькха а хlана участка дикагlйола пропагандисти агитатори ва. Къонача коммуниста дlадоньийтар коллектива КПСС ЦК, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС В. И. Ленин ваь бlаь шу дузача денна вакъаболлаш лакха толамаш даьхача болхлошта. коллективашта Юбилейни граматаш медаламц лойла, аьнна баь сецаш. Кlезига бац хlана коллективе уж сийлен совгlаташ дахара тьинар шолхадаьнна къахьегаш бола болхлойи бlаьрча коллективани.

Социалистически яхье хьаlа латташ ба коммунисташ операторш Байдалов Аркадий, Лобачев Иван, Жужлев, Иван, операторш комсомольцаш Баканов Анатолий, Дышков Вячеслав, кхыбараш. Царех духха тlехьа ца бусаш къаьхег фонтанни скважинашта гlулакх деча операторша Шахалов Заддалlалима, Бегаев Салмана, Якуначкин Ивана, кхычар.

Дика толамаш дахарна белгалдаьккхах Старогрозненски мехкдаьттахоша юбилея хьалхара шу. Духхьал цхьан август бетта планал сонгlа цар даьккха мехкдаьтта 1900 тонн дар. Хlаьта бархl бетта цар планал сонгlа даьккха «lаьржа дешун» 3800 тонн да. дукха а дукхагlа хул бlарча шера цар планал сонгlа даккха деаш чинцча мехкдаьттал. Кхы а дикагlа къахьег цар сентябрь бетта.

Г. ГРЕБЕНЮК.

ЛОТАБЕННАБ ЯХЬА СИЙГ

Шаккха ца хиннача тайпара хьинар айденна къахьегаш ба тха «Сунжанефть» НПУ Заманкулерча участкера мехкдаьттахой. Духха ха йоацаш КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС сецамах хlанз йолаеннача яхье хьалхе яьккхарашта яла лерхlача юбилейни грамотех цаl яккха баргlъаьннай тха коллектив.

Во яц тха бархl бетта итогаш. Укх шера планал сонгlа 2800 тонн мехкдаьтта даккха аьнна тlаийца декхар дукха хlама ца вийцаш кхоачашдаь даьннад тхо. Къахьегаш бисарxe 101 процент даккхеннай. Мехкдаьттага, газага дlабода нах лохбарах баьнна пайда 20.000 сом да.

Тlехь - тlехьагlа дукхагlа уйла тlаухийт болхлоша, специалисташа творчески къахьегама. Ленина юбилей деадара кийчо е дlаделлалуш еlадийцача декхараш тlа дlаьадаь дар укх шера рационализатораша 16 предложени дургьи аьнна. Сийрда лотабеннача творчески сийго йилла ха лоайир. Укх бархl бетта 17 предложени еннай рационализатораша. Царех 15 хlанзе а производствана юкъейлхьай. Цар экономически эффект — 1500 сом.

Творчески къахьегарашта юкъе белгалваьнна ва болх беча скважинашка хьожаш вола къона инженер Янчкин Михаил Иванович. Нефтяной техникум а яьккха 1958 шера деиз тха промысле къахьегаш ва из. Цхьаькха дика хlама а доал Михаилах: дика общественник ва из. Беседаш еча, къахьегама листокаш арахецача, кхыдола юкъара хlама де дезача эггара хьалха хул из.

Иштта мехкдаьттахочун професса сий лакха лоаттадеш хьавоагlа оператор Емельянов Георгий Михайлович а. 3 рацпредложени еннай цо укх шера, партгруппорга хержав из коммунисташа. Нагахьа санна шие мастера когаметта дlаотта а опыт, организаторски говзал йоаллаш ва из.

Дукха ба тха промысле уж санна дукхача шерашка къахьегаш шоай дерригa вахар мехкдаьттахочун профессеца дувзадаь нах. Цудухьа лохаш промысла къахьегама темп. Тхона буровикаша цхьа керда скважина хьа ца яу ер шоллагlа шу долаше а кlезиглоц мехкдаьтта.

Керда шу хьатlадалехь тlаийцача декхарел сонгlа 900 тонн мехкдаьтта даккха чlоагlо яьй тха коллективо. Из доаш дехаргдоацалга хlанзехьа а гуш да.

А. ПУЗЕНКО,
«Сунжанефть» НПУ Заманкулерча № 2 йолча промысла инженер - экономист.

БУРУВДЕТТАРИЙ КОТАЛО

Доккхий къахьегама толамаш дlаьхад тьинаре къахьегача «Грознефтеразведка» треста Октябрьски контора бурувдеттача бригада коллективо. Бархl бетта проходка план 101,5 процент кхоачашьяьй цо. Хlанз къаьвача Октябрьски майлера лакхерча меловн тlоапашка уллача № 217 йолча скважина бурув тохаш ба уж.

Дерригa а цар тоха деза бурув да 5000 метр.

Бурув тохара сентябрь бетта план а тlеххоачашъеш хьайоагlа ленински вахте латта из коллектив. Ше-шегlа хьахиндадац уж толамаш. Дукха къачийгад цар бурув тохача керда технологически жьахьара, технологически режим нийса лелаяра, бурув тохача процесса механизаци автоматизаци ера. Бурув дикен сийен тохара Къалбаседа Кавказа мехкдаьтта lилма-тохкама института хьехамах промывочни кхочал химреагенташца тоаю цар. Цул сонгlа бурув тоха турбаш автоматически дlачloагlьеши хьамелъеш йола лаьрхlа механизмаш оттаяьй, бурув тохача скважина хи булча массаза цхьа режим лоаттаю.

Къахьегамен технологически дисциплиней лакха йолча цу коллективе къаьстта дика къахьегаш ба бурувдеттараш ий. Иванов, Кугаев, Фирсов, бурувдеттарий гlончаш ий. Пахомов, Хораев, Хабаев, Белов, электромонтер Бут, кхы дукхахбараш.

Л. ГРИГОРЬЕВ.

КХОАЧАШЪЯЬЙ 9 БЕТТА ПЛАН

Дика къахьегаш я «Грознефтеразведка» треста мастер Пальшин Тимофей Сидорович корте латта бурувдеттарий бригада. Чеалкхачча геологически хьажама Октябрьски кlоарга бурув деттача конторе пхи километр кlоарга хила еза № 215 йолча скважина 4420 метра бурув а тоха 9-ча сентябре хоашаш кхо кlоарга хьалха нийсе бетта план кхоачашйир цар. Из толам боаккхача хьинаре тьахьийга бокъ говзал йолча бурувдеттаче Кильянов Владимир Андреевича, бурув деттачун гlончa Ярославский Владимир Николаевича, кхычар.

Л. МОИСЕЕВ.

ЛОАРХІАМЕ ХА

«Малгобекнефть» мехкдаьтта промыслови управлене группови комитето профсоюзни организацешен дукха балхаш ду социалистически яхь йоаржаяра.

Шера лаьржай укхаза коммунистически къахьегама цlи лехара яхь. Берригача болхлоех 90 процент ба из сийлен цlи яккхара яхье баьнна. коммунистически къахьегама коллектив яха цlи яккхара яхье яьннай 12 цехи предприятий, 28 участок, 25 экипажи бригадей. Хlанзе коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цlи еннай 1212 сага. 3 мехкдаьтта промыслана, мехкдаьтта хьачуухача цеха, 51 участкай, бригадай экипажей коллективашта хьожаяьй коммунистически къахьегама коллектив яха цlи. Сийленца лелаю из цlи мехкдаьттен газа йоаккхача мастераш И. И. Крахмаль, М. В. Торий, Л. П. Бычков, Н. В. Сычев, С. Б. Тебоев, В. В. Мамиева керте латтача бригадай коллективаша. Иштта дика толамаш деах из сийлен цlи лелаеча скважинашта лаьттан кlалха ремонт еча мастераша П. М. Крамаренко, Б. А. Панчука, И. Манахова кулгалеча бригадаша а.

Цхьабакъда, белгалдаккха догlа социалистически яхь йоаржаяра гlулакх мела лелалеш йола профорганизацеш а хилар. Царех я боалама-коммунальни контора, гlишлои - монтажни управлене, транспортни контора, бурув деттача контора, кхыйола профсоюзни организацеш. Фу бахьан да шоай декхарех уж коллективаш лоархlа ца яр? Керттердар — балхара дукха болхлой дlаахар, къахьегамен производственни дисциплина лоха хилар, къахьегам эсала вlаштlехьбаьккхар. Из гlулакх тоадара къахьегача болхлой хьал-торонна профсоюзни организацеша дукхагlа терко е еза.

Группови комитета профсоюзе дукха терко е активни профсоюзни балха хьалхе лаккхъяра. Ер шу хьадоладелча дена 7 семинарски, заняти дlайихьай цар местни цеховой комитетий председателашна, профоргашна, страхделегаташна, кхычарна. Цига гулбеннарашта дlалехийтах къахьегама законаш, социальни страховане лелаш, цачогаш хиннача сага еннача больнични листеках ахча хьожадара законаш, кхыдола дешаш.

Геттара бехктокхаме ха я хlанз профсоюзни активисташта хьалхашкара яр. Кастта йолалургья отчетни хоржама собранеш, тохкаргда тхьалха хинначар даь балхаш. Цу гlулакха кийчлуш я хlана профсоюзни организацеш. Дийна социалистически яхьа ду кулгал лохдалийта йиш яц. хlана аьтта кертерадар В. И. Ленина юбилейна сийленца вакъаьадахар да.

Ш. БУЗУРНИЕВ,
«Малгобекнефть» НПУ групкома.

И. М. РЫКОВНА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Кхачан промышленноста дьыкъе дукхача шерашкен бериатен болх барах а ваьча дийнахьа деиз кховзткъа шу дизарца дувзаденна а Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лаккхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла

Рыков Иван Михайловича — Нохч-ГІалгІай АССР кхачан промышленноста министра заместитела.

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель **И. АЛМАЗОВ.**

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь **Г. СКЛОКИН.**

г. Грозный. 1969 шера 15 сентябрь.

ПАРТОРГАНИЗАЦЕЙ ЛОАРХІАМ ЛАКХБЕ БЕЗА

ОТЧЕТНО-ХОРЖАМА СОБРАНЕРА

ДІадаха шу ворхІ бІаь эзар гаргга сом зе деш чакхдаьккхар Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» совхоза къахьегамхоша. Зе хІана хиннад кІоргга толлуш ер шу пайда беш чакхдаккхара партийни организацева, хІара коммуниста хьалхашка латта зезкхарш белгалдеш чаккхъяьлар соахка хинна отчетно-хоржама партийни собрани.

Боахамд гІулакхаш тоалургхиларах тийша дІа-хьа къаьстар коммунисташ.

Цу хана деиз шу даьннад. Фу хурцоденнад цу юкъахь, фу карагІдаьннад партийни организацена шоай боахамь экономика лакхъеча? Цу хьакъехьа хоадам боллаш жоп дала йиш йолаш вашар укх деношка хиннача отчетно-хоржамо партийни собране доклад вь «Лермонтовский» совхоза парткома секретарь цон. Дарчиев. Ши бІаь эзар гаргга сом зе деш чакхлоалаш латт совхоз ер шу з. Соахка хиннача отчетно-хоржама собране коммунисташа парткома балхах доахк яьха кхоачамбоацараш дІадалара хІама даьлац. Коммунистий довнгардии лоархІам лакхбара кІеанга хІама фу партийни организаце.

Лайча боахам айбара коллектив ларцагІъяккха могаргдолаш я совхоза партийни организаци. Учето латтача 104 членахи 18 кандидатахи 52 механизатор. 20 сар кхаш леладеш. 21 хьайбаш белладеш вэ. Цхьабакъда хІара коммунистагара КПСС Устава декхараш кхоачашлар дІалехилга дипдалийтад парткомо. Ца дар корттерча даькъе собрание къамаьлаш даьраша белгалдеш хиннар я.

— КІаргчача шера цхьь собрани мара хиннац,— аьлар къамаьл лаьча 4 отделене хьажкІаш лелачеча чено звеньевой волча Чагаев Имрана. Пийа шоаза мара хийцадац боахама экономика лакхъ-ара деиаш, 21 парткома заседани хиннай, йоахар докладчико. Коммунисташа шоай уставой декхараш кхоачашдарах дола деиаш массоза дийцад аланзар докладчик. Партийни къахьегамен дисциплина телхаль коммунистош дукха ба вай боахкие.

Хьалцаргда вай пачхьалкхен ружкья кходара, из лечкъадерашца къовсам лоаттабара дош.

Соахка совхоза керттерча экономиста коммуниста Яндарова машина пьгар. Шиі яьга машина совхоза чотах юхаметтаоттаегІортарах кхы хІама я ца хиина Москве цхьа лаьрхІар по из. Эзар сом гаргга доагІача бІаь сом мара кассе дІачу а ца луш шин кІирах совхоза грузовой машина лелаьй по ший гІулакха йига. Из бахьан КПСС райкома бюро тІа а вийхав из. Юхевиса ахча кассе дІачулургда аьнна кхы бехк ца беш витав из. Цхьабакъда хІана а из ахча дІатеххадац коммуниста Яндарова.

Ингтв коммуниста цІера сий доадеш да цхьаболча кхыча коммунисташа леладу гІулакхаш а. Общественни порядок даим телхарах массехказа вийцав коммунист Умаев, ворхІ бер дола сесаг йита лел коммунист Саиег. Цу масайташа хьахьекх коммунисташте кхетам баларе белх парткомо эсала лелабаьлга, партийни дисциплина чІоагІъяра йоахо ца яьдга.

— Социалистически яхь кертте йтта безараш коммунисташ партийни организаци я,— аьлар цу къамаьл деш IV отделена бригадира Хамзаев Хасбулата. Цу хьакъехьа дукха дувиц долаш вашар докладчик. Коммунисташ балха участкашка дІанийсбо хинабале а социалистически яхь йоарьаяра гІулакх тесса йелаьад парткомо. Дукхача къахьегамхошта деииш В. И. Ленина 100 шу дизара сийна отделенс тІайийца декхараш, кІирах. шин кІирах шоаш даьр фуд, цунах фу доагІа хац, материальни поощрене системах пайда эцац. Цудухьа кхоачашдаьдац тІайийна социалистически декхараш алат кхелераша, хьайбаши баьцадаараши лелацарашо.

ХІана хьайбашта Іан довкъар Іалашдеча нийслуча халонех дийцар I отделене МТФ заведующа Идаа Юне. 500 Іаса да ферме Іангардаккха делаш. Цхьабакъда январь беттага кхаччалца мара тоъаргІолаш цац доакъар. Соахкаийна халонаш йиццьенай совхоза администрацена а парткома а. Совхоза ялачох 37 процент мара Іалашдаьдац гІожа доакъар, 10,2 эзар тонн хийтье силочча 4,1 эзар тонн хийтьяй силос. Иштача хьела тІа да йол, баьпа хьор Іалашдара гІулакх.

Геттара эсала да ялат. План 18 центнер йолча окъера лаьрхІача 15,8 центнер кІа, 13,5 центнер мухх чубенаб совхоза кхашкара. Цу гІулакха бехкалвала дукха бахьанаш кордир парткома секретара. Цхьабакъда [illegible] бесса [illegible] лахь ца дарах лоха хилар хьувкъам: яьтта вазаш а цу тІа дІадийнача алата гІулакх деш а агротехнически бокъонаш телхаьй. ХІаьта чуаллаш хинна яшт лечкъадаь маттиташ а я. Укх шера хибам гурахь ялат дІалец даьтта аахача а кхоачамбоззараш ниісду. Цхьайолча ирсгатана 15—16 сентябер мара кІоарга ахац лахтте.

[illegible] оза ерриг ор[illegible] отделенеш [illegible] балхи [illegible] ро бола [illegible] лелабо[illegible] цега дІалелар фуд тоош дац.

Профсоюзни комсомольски организацей балха кулгалахча, агитмассови балха нийсдуча кхоачамбоацарех дийцар пропагандиста Астемирова Центральни усадьба нормировщика Арсановей. Профсоюзни бола геттара эсала лел совхозе. Социалистически яхь вІашуІехьакххара, къахьегама дисциплина телхаерашца цІенхашта къовсам лоаттабара, болхлой салоІам вІашІехьбакххара цар культурни хьашташ кхоачашдара деиаш тесса дитад рабочкомо. Цудухьа къахьегамхошта юкъе алапаш ле.

Комсомольски организаце [illegible] за вІалла тІахьожам лоаттаб[illegible] парткомо е эша новкъосталл [illegible]. Из белгалдаьд доклада тІа [illegible]. Дукха дукха моттигаш [illegible] кагирхошта дисциплина [illegible] бола лерттІа хье ца беш, [illegible] дош.

Іалаьмате боккхача лоархІамо за коммунистанга, парте боакхбаьрашта марксистско-ленински [illegible] там балара гІулакх. [illegible] юкъе цхьадола кхоача[illegible] хиннад. Ладувгlарий [illegible] болвам-торкал ца бен [illegible] хиннай марксизм-ленинизма [illegible] Іемаю [illegible] Іемаду [illegible] [illegible]

[illegible]

А. Ах[illegible]

[illegible]

МАШИНАШКА БАЬССА НИКЪ ЦА БАЙТАРА

[illegible] дІа-хь [illegible] [illegible] дІа [illegible] [illegible] къа [illegible] гІулакх [illegible] Министрий Совето лаьрхxІа бай соцам ба цу хьакъехьа. Предприятей, организацей, кулгалхоша [illegible] кхетаде, бердига [illegible] тІабехийта беза цу гІулакхка. Шаьлетаве воза хІара болІло из мелларІаме ве, [illegible] беш шоферий [illegible] Цу [illegible] хІа Нохч-ГІалгІай автотранспортни управлене вІашагІъеллай эксплуатационно - диспетчерски служба отдел. Цунна гІонна наькъашка контрольно - диспетчерски посташ хьайийллай. Париж [illegible] бокъонаш еннай. Яьсса [illegible] йолла наллагІа автомобиль из [illegible] вагІоралъа дІабахьа беза муха тІаботта бокъе я цар. Цхьабакъда дукхача шоферашд цар кулгалхоша из транспорт шоай [illegible] болаш [illegible] шоашта хеттар [illegible] де ча тугаш моттигаш нийслу: Царна ха дЕах юкъараяйи [illegible] йоагта наллагІа транспорт, из хицдала йаш ец.

[illegible] а оагІонна найлиегІа кхурада нагахьа сенна ведомственни предприятей кулгалдоаш машаьтагІе а шоай автомобилаш [illegible] гІоргье тоййоре. Цхьабакъда из хІама а тІехьдуккхача [illegible] дац. Укх тІехьарча [illegible] дІа-юха узача 5700 [illegible] а яьнухь тІаботтий [illegible] диспетчерски [illegible] [illegible] 8 [illegible] тоэ[illegible] [illegible] Іабеттар [illegible] ъесса ухача [illegible]мобилашта.

[illegible] болаш бІоагІа терко яц цу лоархІамерча гІулакха. 4 тоннал кІезигагІа ба хехнача машинашта тІаботташ бола мухь. [illegible] юкъера лаьрхІача [illegible] [illegible] [illegible]агІа ба. ХІаьта дІахо а наькъашкара, иштта ведомственни предприятий [illegible] тІахьожам хІанз сенна мела хуле кхы а кІезиггурба из. Цхьаболча шофераша эксплуатационно-диспетчерски служба [illegible] болхденна дувида ю. Масала, дукха ха йолащ Шалински автопредприяте шофера цон. Султаханна [illegible] контрольно-диспетчерски [illegible] бовлюда ахар де тиганар. Из вІалла ла мегаргвоаца гІулакх карагІдаьнача шофера акт дайича кулгалхона бехктоккаме оалаар ца. Цу тайпара моттигаш кхычахьа а нийсьеннай. Цхьанайолча предприятей, организацей, колхозий, совхозий кулгалхой шоай гІулакха лелача транспортах кхача организацешца пайда эцарь дуьлаьа ба. Шоай машинашка ваьхьа мухьаш ца кхаьвийта гІерташ тайп-тайпара бахьанаш лех. Масала, Шелковской района Коминтерна цІерагІча колхоза диспетчера Грозне йолхача шоай машинашта Горячеисточненски совхозе Виноградни юрта йолт, ялаш хара путевкаш вэл. Из бахьан доллаш яьсса ух машинаш, пхьанна пайда а ца беш. Шоаш из дошеча ерилла боллашеча а, шоаш рейсах болхьага хайтаца шоферашта эксплуатационно - диспетчерски службага, тІахьожама поста болхлошка. Червленная станицерчо [illegible] посте ГАИ автоинспектора цон. Хунаева яьсса йолх грузовой автомобиль соцайир. Цу машина шофергара Крылевский Александргара ши путевка корайир. Колхоза гаража диспетчера шоай машина Чечен-ауле гІолла Грозне йодІашехьа Горячеисточненски совхоза йола алала, хара путевка язъяьйр шофера. Цу тайпара масалаш кхы а дукха доаладе [illegible] я. Иштта цхьаккха пайда ца [illegible] бІйаш, лазараш машинаш яьсса дІа-ихха ех. Юртева лаьрхІача хІара машина тІа 2,5 тонн мухь тІаботта йиш я. ТІаккха балархІал [illegible] маьхера халкъа [illegible] мухь дІагІаха, бихьа хургбир цаб. ХІаьта цхьайолча моттигашка саггора цунга хьежаш багІаш а ма хулий гІишдекъераш, кхыбараш. Хаттар ер: цул деккхагІа зулам малагІа хургда? Из гІулакх дукхача кулгалхошта деилаш лац аьча бакъдац. ХІаьта а из тервал дац цар.

Аьлам Нохч-ГІалгІай автоуправлене эксплуатационно - диспетчерски служба хиина ца Іеш массане а юкъара гІулакх да оала укх статья тІа айлаьр. Цудухьа массане а уйла тІаехийта дІадаха деза дакхе лийца кхоачамбоацараш, цІенхамтта тоаба беза из болх.

Н. ДАНИЛЬЧЕНКО,
транспортни управлене эксплуатационно - диспетчерски службий вениххагІвале инженер.
Н. ОЛИМПИЕВ.

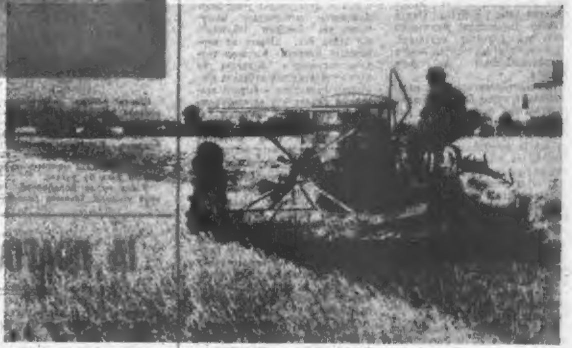

Республика кхаша укх шера хьувкъам дика баларца гІадбиргаб чехословацки ялташ кхедераш.

Мехка ерригчо районашкара хоамаш кхьчад укх шерара хьувкъам хийттачул гаьнна лахтагІа хиларах.

Сурте тІа: чувцаш латта хІа.
ЧТК—ТАСС сурт.

ЛЕНИНСКИ ТІЕХЬАЛЕНЦА ХЬАЛКХЕЕ КАДРАШ

Кадрий марксистско - ленински образоване чІоагІа лоархІам я бeш. КПСС Октябрьски райкоме а юххьанцарча партийни организацешта а боккхеи дукхача къахьегамен организаторски болх чакхбаьккхаб района организацейи предприятейи коллективашка 1969—1970 дешара шера политически дешарo гета ерриге дюньяш вІашагІйоахара.

ДІадахача шерашкарча чІоагІа йоагІа, лаьрхIа уйла тІайохийташ теркалдаьд укх шера школаш, кружокаш, семинарски группаш вІашагІйоахача чана вІанхача кампанейнка кулийта тІалатташ, кхоачамбоацараш, цу хана теркама юкъамоттиге лаьтта доккха дерриг дуненна исторически событена — ленински юбилейна ел йола кийчо.

Из теркал а деш, вІашагІъеккхай дукха семинарски группаш района предприятейи организацейи общеобразовательни школашкь. Цига оттадаь В. И. Ленина классически байнаш — «Коммунизмерча «левизна» бера лазара, «Фу дергда?», кхыдараш Іомадегга.

ЛаьрхІа хьожаш вІашагІъеккхай дукха семинарски группаш, цига сагатагІа эшаш йола тематика Іомаргта вІашкІехьа а лаьккха: «В. И. Ленини хІанзара цунен халкьашта юкъера коммунистически болами».

Районе чІоагІа уйла а ец вІашагІъеллай ткъо оагІа ленински школа. Цу тайпара школаш вІашагІъеккхай Грозненски локомотивни депо, Грознерча станце, Грозненски электромеханически заводе, Грозненски вагонни депо, района дукхача кхыча предприятейи организацейи коллективашка.

Ленински тематикана йоккха моттиг йитай комсомольски политически дешара сете в. Цига а иштта Іомаде лаьрхІах дунен лоархІамерча. Сейчахь - вокхкхача сага — В. И. Ленина вахари гІулакхаши, вахаре бакъ хулаш дола цун хьехамаш.

Из теркал а деш, парте райкомо хьа я хержа, партийни комсомольски политически дешара сета пропагандисталла чІоагІбаьб дукхагІа кийбоенпа опыт йолаши болча районерча инженерни-технически болхлоех, лоех, педагогех, предприятейи организацейи кулгалхоех бола коммунисташ. Царна юкъебахаб коллективашта юкъ лоархІаши сий дени бола, омкх Іоалья къахьегамehдукхаьбезаши бола новкъостий Дыков, Покашев, Лучной, Сергеев, Полунов, Песенко, Лоттев, деша багІараш чтаа методически пхькъаша. сийлахь-йоккха ленински тІехьале тІайийршо цар Іомаргйолча тайпаш дегІал баха хоаш бола дукха кхьбараш моргаш.

Ленински юбилейна ерриге халкъ кийчлуга, кадрашта эленински картем хуга теркал е деш, парте райкомо юххьанцарча партийни организацеша цига даргІоавар доьл кадоашка пропаганда политически кийчо айтар. Цудухьа чІоагІа уйла тІаехийтай семинарски группашта. Масала, вахаро ше хьалха а лаьккха Іемаеш йолча В. И. Ленина произведенешта вІашагІъеллай 390 коммунист а волаш 650 саг деша ухаш йола 24 семинарски группа.

Іилман коммунизма проблемаш Іомае безам хинаб 670 новкъостa, Іилман атеизма проблемаш Іомае — 175 сага. КІоарга уйла а яь оттаьй Іилман атеизмана йолча семинарски группашкарча занятей система. Масала, семинарски группашка темаш еша а уж кІоарга Іомае а, хІаьта иштта къахьегамхошта юкъе уж бахкхача моттигашка яарра шерра пропаганда е а лаьрхІад: «Империализмана духьалара къовсам лунен коммунистически болама лоархІамегІара декхар», «Іилман атеизм дегІаахара ленински этап», «ХІанзарча этапера идеологически къовсаши дыне, «Кавказера мюридизм», кхыдараш.

Ленцеш еша юкъеяяв парте райкома, горкома, обкома дикагІа зола инза.

Белгалдаьккха деагІа, шоай марксистски образовани парте Грозненски горадской комитетерча марксизма - ленинизма сайрийнарча институте, бала беча кагирхой школашка, техникумашка, вузашка лакхъе лоаш бола коммунисташи комсомольцаши оахкарчул дукха а дуклагІа хиладь.

1969 шера 19 сентябре хиннача КПСС райкома пленуме дийцар районни партийни организаце кулгалдеча кадрий марксистско - ленински образованеcарча хьалат а дІахо из тоадаре де делечах а дола дош.

Пропагандистски кадрий состава дакадаи бархІ эзар гаргга саг чулаьцача, укх шера вІашагІъелача партийни комсомольски политически дешара ерисгача сета а кІоарга оалаз йола темашка аза йола белаш да, партийни организацей сагІонгахьара оперативни тІахьожам хуле, юххьанцарча политшколашкара, комсомольски политкружокашкара, марксизма - ленинизма нарсий школашкара, семинарски группашкара, кадраш кхетам дача кхыча формашкара занятеш юбилейни шера дикагІа вІаштІехьаьнпен бизавча политически боарамен чакхьяргьа дьнна.

ХІанз юххьанцарча партийни организацей лоархІамегІдолча хьар сенах латт яьтта, из лятт, сийлахь-йоккхача ленински тІехьалене кадрашка кхеташхе хьалде каххлийдеша дегІи партийни [illegible] ярах, цу [illegible] ка шоай хашкІа хьежарах а партийни ІаьхІагІа уж партийни бюрой заседанешкен коммунистски собранешкен къестадарах а.

Т. ЗИНОВЬЕВ,
КПСС Октябрьски райкома пропаганды агитации отдела заведующи.

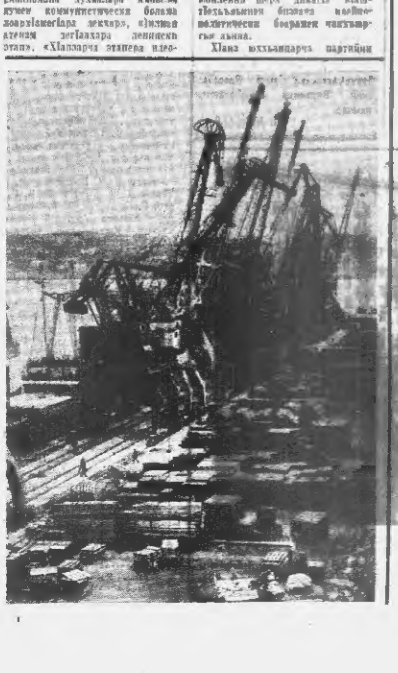

ВЛАДИВОСТОК. ШоллагІа къонал кхычей вай мехка йоккхагІолча торгови портех цхьаннега —Владивостокски «Дальморгидрострой» гІишлошъераш кььнара причалаш юха кийчъеш, причала гІеоагІа наькъаш ниисдеш, машинаькъа керда коммуникацеш ехкаш ба.

Сурта тІа: Владивостокски форда торгови порта кердача причалет цхьаннена юхе.
Б. Подалева сурт.
ТАСС фотохроника.

Закарпатье гитлеровски гІаьрахоех мукъаьккха 25 шу дизарга

ВЕРХОВИНА КЕРДА ИЛЛЕШ

Юрий ИЛЬНИЦКИЙ,
Украина Коммунистически парте Закарпатски областной комитета хьалхара секретарь

Дукха бІаьшерашкахь бола бахьанача 1944 шера октябрга кхаччалца тоІаддь даьллача, Іазапе лаьттача къахьегача халкъа гІайгІане уаун даьттаб тха мехка. ХІара ди, хІара шу — тха биографе Іаьрна оагІув. Уж оагІош халкъа бІаргех ухача чинен цІийнен яьньй Іазап тІалоаттадаьраша.

Ер бІаьшере хьрйолаенначо юхьа Закарпатье вехаш воккха пачхьалкхен чиновник Эгам. Цунна бІаргадайнача хІамо кхьметтел из ше а унзарваьккхав. Доал деча классий вихало приговор издаьд: «Уж нах-ха дІа ме йода байна кхоачалургболча хьал тІа кхоачабаьб»

Венгерски доала кІелхара а яьнно, чехословацки буржуазе доала кІал яхай Закарпатье. Чехословацки пачхьалкхен къьеста массо юкъаш деррига духьенва хозаш цІогІа леттар буржуазни пропаганда. Вуь эзари эзари пачхьалкхен чиновник — нотараш, экзекутораш, — [illegible] дІахьошараш, бІаь кхоатгъе жандармски станцийн управлении. Цу «[illegible]рех» хоза вьиная закарпатски поэта - революционера Дмитрий Вакарова: «ХІара юрта [illegible] жандарий, хІаьта [illegible] — цхьаккха ах.

1932 шера «Моллах [illegible] легенда» яхача цийй книжка тІе прогрессивни венгерски публициста Золтан Фабро белгала[illegible] [illegible] «Тахан [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Закарпатье [illegible].

30-ча шерашка 2,2 процент мара лацацар края промышленносто халкъа боахама структуре. Бакъча ваьха вхе даькъах дин декъа юрта боахам лелабеш дар, цхьайолча царех доахкьа ялт [illegible] [illegible] [illegible] доакъар боццаш дола даьнигаш [illegible] кхоачаш бар. Салаца лаьттаех кхоамаье [illegible] процента лахгІонна [illegible] бархІ процента помещикий кулгакйи доалахьа дар.

Экономически, политически, социальни, къамаи Іазап, йоккха кхело мощали, набахтенаш а ковллагерешш а — уж деррига хІамаш дар Іазап тІалоаттадаьрий арсенале. Цхьабакъда. Закарпатье къахьегамхой шамар бацар тираваща - Іазапхоша. Кердырда легалоре ахархой восстанеш батракий бунташ цІераш.

Къовсам къаьстта чІоагІбелар иралерча кхоаненах бола чІоагІа тоьшам Закарпатье къахьегамхошта дог чу боседа йола Октябрьски социалистически революция тІехьагІа. Халкъа тешаме къонгаш И. Мондок, Э. Сайдлер, И. Локотой, Н. Сидорак, И. Демко, Э. Клима, А. Боркавюк, Н. Терен, И. Эберт, И. Туряница, Я. Гавелка, И. Ваш, кхибола къонахча доле къонсаьхой шерте лаьттача яраеной партийни организаце, буржуазни режима лирача репрессей, фашистски террора хьалашка бІубеннел деррагІеи билдаб даргІатонга бода никъ.

1944 шера гурахь дІадоладелар Закарпатье керда истори.

Советски халкъай - вежарий дегала юкъе енача тІехьагІа Закарпатье сихха дІадаькад Іазапхошта бІаьшерашкахьа даьча доалах хьалхина хІамаш. 25 шера XII-ча бІаьшерера — крей дегІанра боаран йитта белгалбора хьалха—хІанзарча промышленностей юрта боахама производстваи, лакхача культура а хьалха латтача Іалеа а бІаьшерен кхоачаш тІа [illegible] ца ордан лелар Советски Союзе [illegible] [illegible] Ниссгта [illegible]

«ВІела [illegible] ца [illegible] юрта шургагs [illegible] 2,2 а 66 я процент — [illegible] я [illegible] деьъарчех [illegible] халкъа боахама структурера промышленноста [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] станкаш [illegible] [illegible] аппаратура, электротехнически [illegible] боарамаш, [illegible] приборий, [illegible] [illegible]

Дукха ха йоацаш [illegible] района Тернове [illegible] музее хилар [illegible] [illegible] [illegible] цита бахха [illegible] а бакьна лахчан иохара, фу дІатосcача лукошкова, цепа, кулгана кхестаеча веалкана бІараxьежаш. Царна хІанз музейхкара, дувцарах мара хац уж оатхалаш фу дар хиннай, Дукха ха йоацаш з тІехьа уж хиннай закарпатски вкархочун болха кертера меченаш. Область мукъаьккхалехьа дехчан цхьа вух мара кхачинар бинь боахама, культиватор — 96, сеялки — 86 боахама. Тахан юрта бахача къахьегамхой доалахьа я вінь эзари ах эзари трактор, 300 соагІа комбайн, 1800 грузовой автомобиль, 7,5 эзар электродвигатель. Юрта боахама электрификаш ка чакхъяьннай. Тоабеннаб закархочун къахьегам: хІанз яхуйлаьма кхел, боахаме экономика кхео къестаер специалисти менелизатори ез.

Промышленности юрта боахами сихха дегІаахарах тоаденнад халкъа вахара хьал, лакхбеннаб бахача ваьха культурни боарам.

БІаьхий, культурно бах вах. ХІанз музее мара бІаргагургьяц кІуро Іаьрждаьча цІалга макет, дерригаш а хІана дац аьнна дола цІеноше керда юха хьалдаьа. Тухе коанилт эша къахьегамхоьшка гураш доадаш хиннача крае вахача вІара сато хІана 400 соагІа сомах розничнн товараш ах шера.

Масалана лаьрхІа йоалвертяш из мукъаьккхалехьа геттара хье хиларна йоваш хиньа Ясиня яха поселок. Моттигерча тикаша соахка 4,5 миллион сома маьха хІана декхадаш аьнна товараш деххид. Ясине бахача ваха цхьан шера ийцай кхоь легковой автомобиль. 28 мотоцикл, 57 холодильник, 110 барзкъаш дутта машина, 125 телевизор, 300 радиоприемник, ткъаь ихиь шу хьалхагІа ваха вІалла дага а ца хиина дукха кхыдола товараш.

Ткъаь цхьь шу хьалхагІа йоазох - дешарах хІама ховш бацир ахяса соагІа бола закарпатцаш, областе ерригаш а 15 лор мара оацар. ХІанз бахача ваха 16 эзар сага кхоач Европерча моллагІча капиталистически мехкарчул дукхагІа студенташ. Лорий дукхала диллача тха тІехдаьннад Англел, Францел, ФРГ-ел. Мехка йоккхагІонча курортех цаІ а хиниа дІаэттаб Закарпатье.

Хьинар ца кходеш къахьегарах Закарпатье дикагІа болча 35 ооІан боІан Даьхен дегагІа дола соагІаташ деннад — Социалистически Къахьегама Турпала цІи тиллай царех. 5 эзар гаргагча сага орденашш медалаши еннай.

Закарпатье хьалхийкай къамах йола халкъа боахама, культури, халкъа образование, уннаццІено лораяра тайп - тайпарча доакъошкарча кулгалхойи специалисти ваараш.

Творчески интеллигенце йоккха отряд я тха. Закарпатье болх беш я писателий Союза, художникий, журналистий отделенеш. Украински, эрсий, венгерски меттала арахеш 3 газет, украински, венгерски, молдавски меттала бовх беш а теле-радиостудеш. Цу меттала «Карпаты» яхача Ужгородски издательства хІанзале а арахийцай 17 миллион экземпляр книжкай.

Уж тха таханарча, советски вахарера цхьайола хІамаш мара дац, бІубенна книж тха хоачене. Тхона хов, хоенара тхоай да тахачарчул дикагІа хургдоага. Цо тха дог уроттаду. Цудухьа бу Закарпатье къахьегамхоша сел хьинар айдеши, безам тІабаахийта болх.

Довзол деха дукха ба тха вина доттагІий. Каст - каста хуъ уж Закарпатье, безаме лешаш юхе а дите болх уж дІа. «Деза доттагІий!—яздир отзывай книжка тІа вовзаш волча американски художника Рокуэлл Кента. — Тхона дукхадеза шо! Тхона цІаккха а дицлургдац тхоашта укхаза бІаргадайнар — навха праза доттагІалла!».

Бокъонца, кІоартта дог тоханейташ да дикагІйола кхел лешаш цхьан хана йовзоа декъа бахача закарпатцашна дог гІоздаьнца аьнга леиаш. Шоаягъа шу даьннача тІехьагІа ше наькача Нижнее Солотвино яхача юрта вара Нью-Йоркер яхача штатера США гражданин Метелошко. Укх тайпара дийнар цо из шийна бІаргейнча: «Тешаш со: со ваь, со хьалхийна са яьтта ав ер, со юрт я ер? Сийлахь - йоккхий увлаш латт тха дегашка: тхоай мехкахой бахьан долаш дегаш гІоздовлар, гІадданер. ВІахий, праз долаш бех закарпатцаш!

Шийна дагардар геттара хоза хьлар Ужгородски районе яьча, Нью-Йорке яхача Квочко Марине «Дела, сийрда, дог гІоздаккхаш дола вамеш дукха» кезар сена укхазe. ХІаьта хетаргахьь: онеавая деха оаха хьоргдала эггара дикагІдола соагІат хургда оаха укхаза Іомадаь хола иллие». Цу илле дувн крей йовзаргІоаазча йовлаш хувнаялар, советски Закарпатье юрташи городаши кишта толанийна.

(АПН).

ГӀУЛАКХ БЕ-БЕ ДА

Ма хулла дукхагӀа хьайбашкара шура яккха, [illegible] дукх дӀадала сӀерт Урус-Мартанан районан «Горец» совхозан коллектив. Цар дика кхетадеш ду шорта доакъар ца хилча дагалаттар кхоачашхург ца хилар.

Шалахача Ӏай Къилбаседа-ХӀирий республикера, ишта кхыча меттигашкара боккха йах а телаш йол, ча, силос кхаьна йийзар цар юкъарча хьайбашна. Укх шера из ца хилийта дага ба уж. Планах 6000 тонн Ӏалаждехе дезачьа хӀанзале аргӀаш а дьа фермашта юхе дӀаоттадаьд 5000 совгӀа тонн гӀажа доакъар. Цунах 3000 тонн гаргга люцерн йол я, вож — ча. ХӀаьта, укх деношка хьакха йоладьй 1900 тонн совгӀа йол аргӀола хӀанз кхоалагӀа чуэца люцерна буц. ВӀашка тоха доладьд кхы а цхьа эзар совгӀа тонн ча а.

Ледара лелац боахаме хьажкӀех силос йоллара балхаш. Пхийтта эзар тонн совгӀа хьажкӀа силос хӀанзале кӀоагашка еллай. Укх денашка кхоачашхургьа силос йоллара план. ТӀайийцача декхарех 150 тонн силосни масса цхьан гектаро тӀара яккха езача чуэцар 200 тонн гаргга я. Ди тӀехьа сихлу силос йоллара балхаш. Из дерригга дикп да, цхьабакъда во кхоачашду боахаме шура яккхара, дулд дӀадаллра тӀайийца декхараш. ХӀанад из ишта аьлча укх шера тӀехьаяьннача бӀаьстенна беха дӀатӀабехк боахама кулгалхоша. Шабахача 8 бетта 63 процент мара кхоачашъяьн шура яккхара план. Яккха езачул 5249 центнер кӀезигагӀа хул из. ХӀаьта 59 процентал лакха яьннаш шура пачхьалкхейна дӀаллара план а.

991 етт ба боахаме. БӀаьсти тӀехьаяларца шортта дӀадала доакъар ца хиларах дукха шура эшайир цар ала сӀерт совхоза специалисташ. ТӀаккха хӀанз даьгӀонаш бьынах тоеннача хана кӀезига хӀанз йоаккх шура? Масала, хӀара Ӏаттагара 196 килограм шура яккха езаш я байнача бетта план, хӀаьта аькхар 167 килограммал тӀех яц.

Цу дена оала кхычахьара лаха безилга хьахьокхаш да совхоза отделенешка гӀулакхаш цхьан тайпара ца хилар. Хьайбаргьа вай 4-гӀеи 3-гӀеи отделенеш 8 бетта шура яккхара план 40 процент мара кхоачашъяьй № 3 йолча отделене. Планах 176 килограмм яккха езача август бетта юкъера лаьрхӀача цхьан Ӏаттагара 110 килограмм аьккхай укхаза шура. Кхы тӀоланагӀа [illegible] лакхаш 1-гӀчеи 2-гӀчеи отделенешка а.

ГӀулакх дерга хьежжа цу доахана шура, — аьлар, Курбанова Узулпата. ДикагӀйолча доарка даар бакъдир кхы дукхачар а. [illegible] доакъду хьайбаш. Сайрийна тӀуарстаннча хайра концентрированни доакъар лац, хан-ханнахьа хий моладац, кӀезига дулд бийсана моша доакъар, ахаш дуви доаркаца.

Из ишта хилар хьахьокхаш ба 4 отделене коллективана кагагӀаьннараш. Валови шура яккхара шера план август бутт чакхбоалдаш 91 процент кхоачашъяьй цу отделене мел. Яндаров Баудп бригадир волча шурий-товарни ферма. Планах шера 4073 центнер яккха езача 3866 центнер яккха вӀаштӀехьаьийлад цар. ТӀехкхоачашъяьй шура дӀадалара план а. Август бетта хӀара Ӏаттагара 265 килограмм шура аькхай коммунистически къахьегама цӀи яккхара къовсам лоаттабеча цу коллективо. Планах яккха езачул 85 килограмм тӀех хул из.

Уж толамаш доахача хьинаре къахьегаш хьайоагӀа 8 бетта хӀара кхоабача Ӏаттагара 1867 килограмм шура аькха Самбиева Билкъис. Шера план кхоачашъе гаргга я из. Дика къахьег доаркаша Джамалдинова Кумихата, Курбанова Зулпата, кхыбараша.

Дика бу болх цу ферма скотникаша Джамалдинов Зоурбека, Магомадов Майрбека. Цар дертӀа доалладарга, сайрийна доакъар лоатталарга хьежжа совьдий доахангара йоаккха шура а. Дика къахьегарах масехказа ахчах совгӀаташ тийннад царна.

Дока бекат доал ферме бригадира Яндаров Баудина беча политико-массови балхах а. КӀирах цкъаза вӀашагӀкхийте бригадира оча беседага, газеташ тӀара дувнача кердадарашка ладувгӀаш хул коллектив. Ишта коллективо план кхоачашъярах, хьалха латтарашта карагӀаьннарех лаьце а дувц цо.

Ер кхоалагӀа шу да 4-ча отделене коллективо совхоза карара тела цӀе байраих лелаю. ХӀанад из ишта, тоненаш дикагӀа йий-те цун аьнна хетаду. Тохкача гучадаьлар торонаш цхьатарех къахьегамцара гӀулакхаш бе-бе хилар.

4 отделене деттача хана хьал хьалкха моша доакъар а дулар цӀеяръ хьайоакх доахангара шура. Доахал дикагӀа кхоаб, дика къахьегама дисциплина.

Шена, лостам болаш а доахал латта моттигаш.

Дика ю укхаза йоаркайн скотникийн терко а. Хьа кийчдьа уголок я, деша литература, лоала шахматаш, шашкаш я.

М. ТУМГАЕВ.

ЯЛАТАШ ДӀАДЕ КИЙЧЛУШ ДА ТХО

Района дерий баьнаш юкъе керттера моттиг дӀалоац гурахь дувча кӀано. Цун хьувкъам. масала а, бӀаьстан юкъе дуача ялтийчул лакхагӀа хул. Ялаташ кхедераш хӀана шин хьувкъама йоакхо етт ба — укх шерарчеп кхачӀкдоагӀача шерарчеп. Ка бола ялаташ чуйийца далларца къовсам болабаьб лаьттанцара тӀоадал дӀаца къастийтара. Болха юкъе йоадоадий пскови лущдьмншаш. Цар новкъостална чакхйоах лоархӀаметӀарча агроприемех цаӀ — юхкаш дӀанхар. Наурашта дика хов юхкаш дӀаяьха кхаш дикагӀа оахалугга. Цар тӀа оасари ялаташта зуламдергаш кӀезигагӀа хулга, хӀаьта керттердар — боагаш бӀайха малх хьежача августа деношка лаьттанцара тӀоадал дукха а кӀезигагӀа дӀакъастилга. Укх шера ка бола ялаташ тӀахинача 5,5 эзар гектар гаргга долча лаьттара юхкаш дӀаяьхай. Цо болх дика чакхбаьккхаб «Россия» яхача колхозерча В. Т. Минаева, Ленина цӀерагӀча колхозерча П. О. Керзикаева, «Красное знамя» яхача колхозерча Н. А. Фатько бригадашка а кхычахьа а. «Терский» жа леладеча совхозе вӀашагӀъеллай цхьан сменагӀа 100—120 гектар лаьтта оахаш йола К-700 яхача ниэ болча йиъ тракторах латта колонна. Цар болх дика бара цел эша хӀама яьц: цар тӀа шин сменагӀа болх бе трактористаш вӀашагӀъехаб, церна еннай дӀа-юха вола мастерской. Цулухьа да ӀуйранӀйна кхашка дрельина трактор саразни участок аьха йоалаш хилар.

1 сентябрь хьагӀакхоачаш производственни управлене боахамашка гурахь дувча ялаталга лаьрхӀа 11,5 эзар совгӀа гектар лаьтта аьхадар. Балхаш къаьстта дика вӀаштӀехьалаьха оах лаьташ «Терский» совхозе. Цига хӀанзале а планагӀа аха дезарех 75 процент аьхал уж.

Хьувкъам лоха хилара бахьанаш дукӀоаш белгалдаьккхаза даргдац, къаьст — къаьстача бригадашкеи боахамашкеи стерневи культураш тӀахиннача лаьтташка шин шера вӀаштта гурахь дув кӀа дӀадуваш хилар. Стерневи культураш тӀахиннача лаьтташка дӀадуврга эшаш гӀулакх дарр, хӀаьта, магахь санна, севообороте культураш хувнара схемагӀа из ишта вийслувш дале, тӀаьхьа цу тайпарча кхашка удобренеш яхка ницкъала везац агроном. Керттера оахам деча хана тайсача къаьстта лоархӀаме а органически фосфорни удобренеш.

Вийса хургда аьна хет сонц «безостая-1» яхача сортах долча гурахь дувча кӀина удобренеш тесара системах йола академика П. П. Лукьяненко рекомендацеш агрономена юкъейоалаяр:

а) обработка яле хьалхагӀа хӀара гектара тӀа 2 центнер суперфосфат, 1—1,5 центнер аммиачни селитра, 0,5 центнер хлористи кале; б) ялаташ дӀадувча хана фуца — 0,5—0,6 процент гранилированни суперфосфата е нитрофоска.

Гурахь дувча кӀин тешаме лакха хьувкъам кхебу хий дехкача лаьтташка. Цу гӀулакха дикка опыт Ӏоалий, къаьстта а Ленина цӀерагӀча колхозерча Р. М. Рустамовеи Н. А. Курипеи бригадашка.

Ер шу къаьстта аьттув боацаш да: бекъа мух хьекхаш, йоачаш кӀезига йолаш. Боккха пайда баьлар лаьттанна тӀоадал соцаеш хий дехкарах. Масала, Рустамова бригаде хӀара гектара тӀара 27,1 центнер аьккхай, еррига колхозе юкъера лаьрхӀача аькхар 8,1 центнер мара йоацача метте. Йоккха юкъ я церна юкъе. Лаьттах тӀоадал чуйолийташ декха хий хӀара гектара тӀа 800—1200 кубически метр а йолаш декха деза, кӀезига пайда луш, мах дукха болаш йолча ДДН-45 яхача машинаца ца а детташ, харшашка гӀолла ухийташ.

Хий дехкача болхлой болх юхера а, буксонцаш цунах хьалулчуна — хьабаьннача хьувкъамга хьежжа хургболаш вӀаштӀехьбаккха йиш я. Цу наьнъагӀа хийцна лаха мегаргда. Из массаза а пайданагӀа хургба, наха гӀойле ерга цунах.

ХӀанзара хаттанча хьалаш терхьа а деш, 15—20 сентябрах хьалхагӀа доацаш дӀадолалала деза гуйрен ялаташ дӀаде. Доакъарийна лаьрхӀа рожь дӀадера а ишта кӀезиг-дукха сабар дича бакъахьа да, из ца дой тӀадоагӀа дӀыргаш талха а хӀаьта дӀахо йодача хана тӀоадал ца хиларах дов а тарлу.

ДӀанхача шерашка, доакъерий да лаьрхӀа гурахьа дӀадийна ялаташ тӀера лаьтта а тӀехьа михо дӀакхихьача хана дабь гӀалаташ теркал а деш, гурахьа дув ялаташ укх шера муъгӀаргӀа фу дӀадувча СУК-24 яхача сеялкашца дӀадийча дикагӀа да. Фийташ кӀоарга дохийт лаьттах. Цул совгӀа, кулиски оасаш дутэ деза 25—30 метр шера а долаш, ялаташ чуэцача хана кхашка юхейиса хӀамаш дӀа ца а йоахаш. Ишта дӀадийнача ялаташта михо зе дергдац. Из башхало укх шера теркалъе еза.

Д. ПИЛИПЕНКО,

Наурски района юрта боахамий производственни управлене керттера агроном.

Ялаташ дика хьувкъаденьд Кокчетавски областа Кокчетавски района ялаташ кхедераша. Пачхьалкхенна бӀаь эзар тонна ялта дӀала дьоргӀад цар (планагӀа кхала езача 77 эзар тоннана меттал).

Сурта тӀа: кокчетавски элеваторе йода керда хьадоьннача ялатех оттача автомобилий колонна.

Н. Чиновски сурт.

ТАСС фотохроника.

ДОАКЪАРА КХОМБАЦ

Мишта хургда — хьогӀ хьатӀадоагӀа Ӏа? Из ховш дац. Цхьабакъда цунна кийча е ца ловрашна къиза хул Ӏа масса хана а.

Къяла хилар из дӀадахача шера Яндаререча доахан лелладерашца а.

ТӀаккха дӀадаяа Ӏа мел дагадоаллаш къахьег-хьогӀ хӀанз яндархоша аьнна уж болча дахар тхо укх денешка.

...Июла хьалхарча денешка йоккха цӀи аьлар вай ювцача «Плиевский» совхоза Яндаререча отделене ферма кол. Фатаген техача санна доагар 137 тонн хула аьла аргӀа. Эггара хьалха хьекха горох, кен, люцерна.

Ца яьгачул тӀехьагӀа шовзткъа совгӀа тонн йол мара Ӏалашъяьн укхаза. Ча да 132 тонн. Цох а доахайна дац мегаргдолаш дар 80 тонн совгӀа мара дац. ХӀанз а хьа ца гулдеш аллийса 50 гектара тӀа дар геттара Ӏаьржденад кхыметтел кӀалхьаре а пайдана хуле тамаш болаш да.

Доашна аьлча, [illegible] Яндаререча фермерча доахана ниетойна цхьан шин бетта дала мара дац укхаза Ӏалашвань гӀожа доакъар.

— Тхоай хурахь [illegible] маха, цхьа мегаргӀоаш дагаш кхай тӀа.— [illegible] кулгалхоша [illegible] мела да цо аьнна бехи баьккхача. [illegible] доакъар кӀезига хиларал совгӀа кхомбаш цуи укхаза. Яндарера лаьтташ кхоачалучча Сунженски района доагон йоаттӀ йоаккхаш участка тӀа хьекха йол ула. Дукха хьа хила езаш из уж эрий баьнна ков а ухиа башха баьцаш хьакха. Сов дӀакъаденна лаьтта ӀотӀа а тӀа далар аьла касараш. Цхьайолча моттигашка кӀалхара хьалтӀаьнннача баьцаш лаккха айдарах цхьон маьлхой цӀенъаь дӀаьккхаяр царех аьлла хьевнал. Йолхьийгаш хьагӀа а йоалайийя хӀана жукъа хьегуда ор!, — аьнна цӀегӀа тоха дог доагӀар.

ХӀаьта а из оаз дӀахаза сан ваьнар цу доинхача кхай тӀа. ДукхагӀа бола механизатораш хьунашка шоашта еннача йонашкара йол хьакха бахабар.

ГӀа мел баьккхача дагахьэ ма мела ба-кх Яндарера кулгалхой, из сиха дисценад-кх царна дӀадаха Ӏа.

— КӀоагаш даьсса дисар, — аьлар тхога силос кийчъеча дахача. План 3500 тонн совгӀа я, хӀаьта чуеллар 3000 тоннага дӀакхоачаш мара яц. Силоса дӀайийна еррига хьажкӀаш (325 га) чуийца яьннай. ХӀана хиннай цу хьажкӀий хьувкъам селла лоха аьнна хеталургда. Хьувкъам кӀезига хинналга дац из. Из ишта долга хоргда укхаларча бригадира уж чуийцача болча аьнна тӀа хиннача. Сиха йолхача машинаш тӀара дӀакхача-мешача хьажкӀаша къайла баьккхаб ца шера бӀаьха [illegible]. ХӀана йолхьийгаш тӀехьа а [illegible] цу наькъа йистошка гӀолла трактор ахийтача дукха доакъар гулдергдар.

ХӀаьта силоса хьажкӀаш чуийна яьннача цхай тӀа [illegible] сардалца цхьан метто дӀай-хьай да лоайки доаза бӀаьца паьха а совхоза а доарах. Шортта да, хогаш тӀаьетта доакъар да царна!

ХӀанз санна мара укхаза доакъара кхем ца бой доккха да хургда отделенерча укх массеха шера хьал ца боалаш хьабоагӀача боахама. Шоаш собранешка, совещанешка бу яхача тайпара кхем бе, доккхал ле деза совхоза кулгалхоша доакъара хӀара килограммах.

М. КАРАЕВ.

Юбилейни яхье баьннарий гӀулакхаш

СЕВО АЙДУ СА ХЬИНАР

Итт шу совгӀа ха я со «Ингушский» совхоза механизатор вола. Дет тӀара ях ал: укх шера санна къахьегама сийг сай кер чу лотабенна ха дагаргӀац сона. Хов сона: ше-шегӀа хинна хӀама дац из.

Са къам, са вай бӀаьшерий боадон чура хьаьрабаьла аьнна 50 шу хьалха В. И. Ленина дотабаьча алан сийг ба са кер чу богар. Из ба сона тахан мел телар, хьинар айдер. ХӀара советски къахьегамхочо санна юбилейга айса хьу мийь беркатах бюза хилийта гӀерт со а. Сатувргдац са юбилейни сийна кийчбу сай къахьегама мухь наьхачул безагӀа ца хилча.

Ӏай техникана ремонт еча хана эггара хьалхарчарца сай трактор тоа а нь кхашка удобренеш дӀаякхаьхьа делавелар со. Из болх чакхбаьлча цхьа юкъ аьккхар бӀаьсти во оттарца кхашкара балхаш дӀадолае йиш йоацаш.

Дукха хетар хӀама ца деш доаккха сахьат, ди. Цу хана во хьал дар фермашка. Ӏанна тоьаргла аьнна Ӏалашдаь доакъар кхоачалуш латтар, хӀаьта бӀаьсти ала ба а яцар. СовгӀаччарча ферме хьожайир со цига хӀара доакъара килограмма кхомбергболаш гӀулакх вӀаштӀехьдаккха аьнна. ХьалхагӀа аргӀаш лаьттача диса ча, йол дохьае цоалар со, оза а оаш айса лоаркашта концентраташ дӀаенначул тӀехьагӀа. Тележка етто доакъар а дахьаш со коаьча цецбоалар хьайбаш леладераш.

Доахаш дукха тӀеа ца эуш ма доаш кӀалхара цаьлар. БӀалла ца хиннача тайпара хьинар айдь укхьийгар ферма коллективо. Хьайбаш арепашка баьца тӀа декхар, со сай трактора мух тӀехьа а теса кхашка оахар.

Безам тӀа а баха бола хьаьбарал цӀоагӀагӀа сар вокхайнеш цхьаькха хӀама дац аьнна хет сона. Из ба салоӀам а сакъердам а. Шалла дегӀаца моттиг йисан мегъала, гаьна йол из.

Ши бӀаь гектар хилла лаьтта кӀалтӀа аьккхер са ноха ро. Дукха хилаш совхозе цу бӀаьстан лоацача юкъа ихал мухь тӀайохийташ трактор. Юстара хилавзар со оасара балхаш долаелча а.

Ахархошта эггара лоархӀамегӀа дола гӀулакх да ца бола ялт чуэцар. Даурбеков Мизанла, Мержоев ЮсмаӀа, аз цӀоагӀо йир дӀа-хьа тела цӀе аьнпелаш эггара хьалха тхоай комбайнаш тӀа йогӀийта. Эггара бехктокхамегӀа бола болх кхьчар тхога — 370 гектара тӀара горохь чуэца езар. Комбайнерашта дика хов из мел хала болх ба. Цах цецбаьннабар баллачох ах ха мара ца йодеш из болх чакх а баьккха тхо бригаде хьалаьхкачь. Аз цу 370 гектарах чуийцар 168 гектар (норма 60 гектар яр).

Цу хана ӀажагӀденна латтар аьна кхаш. Комбайнаш цӀенъеш ца бола ялаташ ардара эша, оатхалаш дӀоттаен мара ха хилалар.

Шаккха тӀехьашка ца йоалаш чакхъьйар са «СК-4». Цул норма 180 гектар яр. ХӀанз са тархаш кхоаза тӀехкхоачашйир аз 500 гектар ялат чу а ийца.

Гуйре — тешаме ха яц. Касткаста догӀаш дола. Юртбоахама культурашта юкъе эггара чӀоагӀагӀа тӀоадал Ӏатакъараш кхаьна лидуаргаш я. Бориса коач а яле Ӏолег цар кортоалгаш шоай генараш а тӀехьа. ХӀаьта совхоза эггара дукхагӀа пайда лу цу культура. Цулухьа тераш тӀаьбахийта сиза, дика бе безаш болх ба из. Укх деношка дӀадоалургда тхо уж чуэца. Сай «СК-4» аз кийчъеш дукха ха я эша ваттхалаш а хийна. Цу балха а айса белгалйоалаш дер юта ргхиларах тийша ва со.

Ишта я В. И. Ленина юбилей сийна кийчо айса мишта ю аьнна наха хьалхашка аз лу отчет. Со санна юбилейни яхье баьннача кхьбарий гӀулакхаш мишта лел хар лоа сона газета карӀоаш тӀара. Цу гӀулакхе кхы а сийрлагӀа лотабергба аьнна хет цу безтехкхамерча яхьа сийг.

Х. ГЕТАГАЖЕВ,

МаьлгӀобакъерча «Ингушский» совхоза механизатор.

НОТ—зябь оахача

БӀаьстан юкъе дӀаюача кулътурашта гурахь лаьтта кийчдаро новкъостал ду хьувкъам бӀаьстан юкъе лаьтта а вахаш дӀаюрга хӀаьийчул 30—40 процент. ХӀаьта йокъал латтача районашка 2-эза лакхбе.

БӀаьстан юкъе ювча культурай хьувкъам лакхалуга ишта зябь оахача ханех тийша а да. Эггара хьалхарча аргӀанна август беттах лаьтта аьхача, хьувкъам дикагӀа лакхлу.

ТӀунал кхоачам болаш йолачеп цкъаза вӀалла ца хулачех зоне ул «Грозненский шурий» совхоз. Цулухьа ма могга хьалхагӀа зябь ахар бӀаьстан юкъе ювча культурай хьувкъам лакхбергболча лоархӀамегӀарча хьалех цаӀ да.

Совхоза цхьоалагӀча отделене соахка зябь оахача хана вӀаштта цхьаза хронометрически зем баьккхаб ДТ-75, ДТ-74 яхача тракторехи предплужникаш а кхалингаш йола катокаш а йоахкаш долча П-4-35 яхача нохарехи латтача лаьтта оахача кхаь агрегато беча балха. 358 гектар хулча № 7 йолча, юкъера дӀоахал 2350 метр долча кхай тӀа цхьан загонка тӀа болх беш лаьтта оаха кхо агрегат яр. Болх дӀайолабалехьа кхай тӀа тракторашлаттача моттиге чуэоттар тракторашта доагори хийи. ХӀара сменагӀа технически гӀулакх доа-. Лаьтта оахача агрегатана шин сменагӀа бора болх, хӀараяр 12 сахьата а йолаш. Зем боахача денешка кхаь агрегато цхьан загонке бара болх, хӀаьта цхьа агрегат талхар балхан денаш еррига агрегаташа сайна латташ 17 минут аьккхар. хӀаьта кхаь трактора дӀалаьрхӀача, еррига а сайна латташ айна ха 51 минут хилар. Зем боаккхача денешка цхьан смена бийсанна болх бе бийзар. Цхьабакъда, бийсанарча смене болх беча трактористий зем боаккхача хана уггара листий даннета хьахьокхача, бийса юкъеяхачул тӀехьагӀа болх беш набара сатоха ца а мегаш цхьан сменагӀа 1.5—3 сахьат цар балха хо йоаеш хиннай. Из да дийнахьа беча балхана нийсйича трактористий бийсанарча сменагӀа бу болх 30—35 процент кӀезигагӀа хулаш хилара бахьанех цаӀ.

Лаьтта оахача агрегата балха овсарле лакха хулга дукхача хьале подменни тракторист шин балха гӀулакхах дика кхеташ хиларах тийша да. Опытни трактористана сменни болх бе трактора тӀа болх бе Ӏамаьза вола тракторист ухийташ моттигаш хиннай цхьоалагӀча отделене. Юххера а, опытни трактористо шин сменни балха норма кхоачашъеш хиннаш шин новкъостагара сменча хьайицача трактор тоаеш найсьеш цун 1,5—2 сахьат балха хи йоае езаш хилар бахьан долаш.

Зябь аьхай тӀехьалувкача нохарашна Прицепщик воацаш болх бе торе хулийташ йола приспособлени йоаллаш уж дале а, юхахьувзача а йистош оахача а хана йоаю ха шолза кӀезигъеш, еррига корпусаца цхьатарра кӀоарга лаьтта оахаш долча тӀехьатувсача нохарашна нийслуиргдац уж.

Совхоза я 23 нил болеи масса делеи трактор. ЦхьоалагӀча отделене а ишта йолаш я уж. Цхьабакъда, нарех доахача дикача эксплуатационни гӀулакхех (массеза шоаш) беза пайда воацц. Лаьттан цхьашайолча участкашка йиш хулийт цхо корпус йолча нохарашна лаьтта аха. Цхьабакъда, кхашке лаьтта оахараш йиъ корпус йолаш дола нохараш да, еннагӀа леладеш долча нохарашца а ахан лаьтта. Уж да сменагӀа 0.4 —0.7 гектар дукхагӀа лаьтта оахаш дола ПН-4-35 С яха нохараш.

Зябь оахача хана, масала я яхар мо, хаттсама хьалаш дика деанаш хул. ХӀаьта а, кхашкарча хьалашка болх бара хилаза тара мел доахача дӀанашца сийтъяь дӀа-юха дела вагончикаш яцар.

Цу белгалдаьхача я кхыча а кхоачамбоьлараша лакхъяйтаз трактористий къахьегама оасаре.

Пхеза зем баьккхача къахьегама процессашка дӀайоахача хана бокъонца йола структура укх тайпара нийсъелар: юкъера лаьрхӀача 10 сахьати 53 минути йӀаьхача смена къахьегама оасарле лакхъеш йола (пайдане) ха 9 сахьати 29 минути хилар. Цунах керттера болх бара (лаьтта ахарга) дӀалахийтал 7 сахьат е сменах 71,1 процент. хӀара сменагӀа технически гӀулакх дарга — 60 минут е сменах 10,1 процент, хӀаьта ца болх кхоачашбеш хилча нормагӀа дӀахийта езар 24 минут я. Кхы тайпа балхаш дарга дӀайола ха а 1,5-аза боарамагӀа йоагӀачул тӀех я. Цул совгӀа технически организационни бахьанех агрегаташ сецаш 22 минут е сменах ханах 3.7 процент ха йоаш моттигаш хиннай. Дукхьал сайца латташ агрегаташка зехьа ха ца йоавийтара чоах агрегато сменагӀа бу болх 0,34 гектар е 5.2 процент дукхагӀа хила тарлора.

Цу тайпара, къахьегам дикагӀа вӀаштӀехьбаьккхачул, тӀехьагӀеи балха ханах пайда дикагӀа ийцачи хьахул, производства средстваш шоаш хиннараш а белаш, керттера болх барга (лаьтта ахарга) дӀайода ха 81 процентага кхоачаш дукхагӀа хилийта торе дуй лоза хьалаш. хӀаьта агрегато сменагӀа бу болх цхьан сменагӀа болх беш хилча 6.5 гектарагара 7.9 гектарага а шин сменагӀа болх беш хилча 10.8 гектарага а кхоачаш дукхагӀа хьалоргба.

Балха ханах техникахи пайда дикагӀа эцар духьа оаха могаду:

1. Къахьегарах салаӀарах оттаьча режимагӀа балха ди 7 сахьата а хургдолаш шин сменагӀа даба лаьтта аха.

2. Трактораш ен йола технически ремонт а царна деш дола технически гӀулакх а тоадалийта.

3. Болх дӀаболадале хьалхагӀа хӀара агрегата лаьрхӀа загонкаш а еш кха декъа.

4. Трактораш ПН-4-35 яхача нохарашна Ӏалашъе а цхьацнайолча участкашка лаьтта ахара сихагӀа лелалу 3—5 иух Ӏалашде а.

5. Трактористий бытовой хьалаш тоадс: царна дийнахьа шоаза даа хӀама а тракторни вагончик а хилийта.

6. Болх берий къахьегама дисциплина айе.

НОТ-а плӀнаш практически чакхъахаро совхозага, йиш хулийтаргья зябь ахара ханаш лоацъе хӀара гектара тӀа дӀабола къахьегам 0.74 сага-сахьата лоацбе; ахча 33 пенне кӀезигагӀа дӀадахийта. ЦхьоалагӀча отделене деррига лаьтта лаьрхӀача, кхобе йиш йола къахьегам 387 сага-ди а ахча 1210 сом а хургдар, хӀаьта совхоза лаьтта деррига а хьайицача — 1053 сага-ди 3289 сом.

ХӀанз В. И. Ленин ваьча дийнахь дена 100 шу дизара къахьегама кердача толамашца накъалза кийчлуш а республикера колхозаши совхозаши. Ӏилман ларда тӀа вӀаштӀехьбаьккха къахьегам юкъебоалабари производствана доал дари — из башхазика гӀулакх кхоачашдеча лоархӀамегӀарча средствах цаӀ да.

И. КОСИЛКИН,

Нохч-ГӀалгӀай АССР-ти боахамерча НОТ-а отдела керттера специалист.

М. МУСАЕВ,

агроном.

СИХА ЧУЭЦ БАЬЦАДААРАШ

Кирова [illegible] цӀерагӀча колхозашкара баьцадараш хьайиде йиллай тха пункт.

ЧӀоагӀа пайда лу колхозашна а тха заводна а цу гӀулакхо. Шоашта юкъе уллача пункте хьала мара дезац колхозникий шоай кхашкара баьцадараш. Уж цар хьакхухь дукхагӀа волча лаьккъе ворзашца. Машинаш дӀайхьай лехкал сов гаьна кхаьна дезац цар уж. Цхьатдале, ишта а из тоьаш йола машинаш колхоза кхы балхаш де мукъайоал шолагӀ-дале, транспортана дӀабода мах дукха кӀезиг а лу — машинал дарегӀа я цу гӀулакха совр-верда.

Лакха дикал йолаш да колхозашна укх шера хьателу баьцадараш. ДукхагӀа волча лаькъе хьалхарча сортах йола уж. Дукха ха яц хьувкъам чуэца белабенна, бакъда, оаха царгара хӀаналехьа а 400 тонн гаргга нарсаш, помидораш, бабуш хьайийнай.

ХӀанз болх сихбеннаб. ХӀара денна цар хьалахь 60—70 тонн баьцадараш. ХӀанзалца 20—30 тонн мара хьахьацир.

Планах укх шера тхона 1560 тонн хьаяла езаш я уж шин колхоз. Бакъда цу планах кхоачамбаь йа дага бац боахамашка. 2000 тоннага дӀакхачийта лерӀ цар из задани. Из продукци сиха хьаэца а ца йолеш чакхъаккха а моттиг лехай оаха, кийчо яй тхоай заводе.

Колхозашкара хьайицачул тӀехьагӀа цхьа ди мара даккхац баьцадараша тха пункте. Цу сахьате хержа я дале тхоай Ассински консервни заводе дӀалохьийт оаха уж. ХӀаьта цхьаькха а ду оаха.

Нагахьа санна кхьдоза баьцадараш хьаьл тӀера а деша шин заводе хьаьл тӀехьа колхозаш хьелуш хилча кхай тӀа тхоай кхешна дӀа а яхийте вӀалла йуите хьачу в ца лаьхьаш заводе дӀахьу баьцадараш. Колхозашта а — атта, тхона а — пайдане: сихагӀа заводе мел кхоач лакхагӀа хул продукце хьала. ХӀаьта цуна хьежжа лакхагӀа хул цун мах оаха кийч а ь дӀайоаккхача хана.

Тхоай пункта болхлой коллектива юкъе къаьстта белгалваьккхача лов сона яьшкаш тоаю воккха саг пенсионер Новиков Михаил Димитриевич. ХӀара бетта 5000 гаргга яьшка тоайий воал из. Дийнахь сарралца саццо цун гота тата. ЧӀоагӀа безам тӀаьбаха, цох сакъердам хеташ бу цо из болх. ХӀана санна пункта болх сихбеннача денешка уж яьшкаш ца тоьар бахьан долаш дукха ха йоайора оаха дӀадахача шерашка. Укх шера из дош вӀалла хьоаре дезаш хиннац. Масса хана кийча хул яьшкаш. Машина тӀера Ӏойоаххаше а ехараш хьа а херже тоае Ӏохов Михаил Димитриевич.

Ишта хьинаре къахьегаш ва цун гӀонча Аникин Иван Павлович а.

Чаще, лакха дикал йолаш хургья аьнна хет сона укх шера тха заводо тиканша дӀакхухьаргйола баьцадарий консерваш.

А. АНИКИНА,

Сунженски районерча Ассински консервни завода приемни пункта болхло.

ДУНЕ ЦХЬАН КІИРАГІА

ГІУЛАКХАШ КІОМДЕШ Я ИЗРАИЛЬ

Укх тІеххьарча деношка израильски герзашцарча низаша леладу провокационни гІулакхаш бахьан долаш Гаргарча Малхбоаленера хьал чІоагІа вочча даьннад. Кхоана 9 сентябрь за яхаш тховсара израильски бронетанкови бІу, новкъостал деш авиаци а йолаш, Порт-Суэцагара къулбельенгахьа 40 километр десантни кемашца Суэцки заливал дехьа а баьнна, залива къулбехьенгахьарча, африкански берда тІа дІатІабаьа гІертаб. Малхбузехьарча обозревателаша 1967 шеран тІехьагІа эггара йоккхагІа лоархІ из рейд.

ХьалхагІа израильски десантни бІу хьийза хиннача зонерча Зафарани Рас Абу Дераген района бомбаш чуетта гІиртай израильски авиаци 10-чен 11-чен сентябре. МЕН агентства бечча хоамагІа, шоашта тоха йоагІаш йола хІама техачул тІехьагІа, дІаяхаза ца йоалеча кхьачай израильски самолеташ.

Израильски бІуо агрессивни актана духьала юха жоп луш ОАР-а тІема-фегарча низаша кхозза чІоагІа хІама техай Синайски ахгІайрен центральни, къилбаседехьарча, малхбоалехьарча даькъаш тІарча израильски позицешта. Египетски самолеташа бомбаш туйнйттай ракетни, радарни установкашта, артиллерийски батарейшта, тІема кхоачам чубоалча складашта.

Цу ерриттача событеша хьахьокх, израильски военщина, герза низаша цхьаннена тІехьа шоллагІьар йолаш провокацеш а лелаеш, укх кІирагІа Гаргарча Малхбоаленера гІулакхашта бокъонца эскалаци яь хилар.

ХІана хиннад из? Цуния дола жоп довзаргда, нагахьа санна израильски агрессораша эхь доадаь уж керда гІулакхаш леладеча хана Тель-Авиве «Фантом» яха истребителаш - бомбардировщикаш ВІашагІкхийттача Штаташкара тІаакха йоалена хилар теркал дича. ГІттара дика гуш да, израильски «кераша» уж шоашта ннкийтар доккха тІема новкъостал санна лаьрхІа ца Іеш, шоай агрессивни гІулакхаш политически хьаллоацийта лархІар.

Израильски агрессорий кердата тІема провокацеша дунен общественностa сатем боаьаьб, чІоагІа эгІазъйгай из. США милитаристски гІоараша хьаллоацаш болча Израила уггаххой агрессивни наькъо, «Юманите» яхача французски газета хетачох, 1967 шера июле хинначул а дохкхагІдолча довнагга кхоачавe тарлу».

Цхьабакъда, шеко яц, цу довнах эггара кьалха агрессор ше дахкеаргхилараx, хІана аьлча Іарбий махкаш хьаллоац машар, боарча деррагача низаша.

АФРИКА ЦХЬОАГІЮ ЧІОАГІЪЯРА ТІАБЕРЗАБАЬ НИКЪ

Эфиопе столице 6-ча сентябрера денз 10-ча сентябре кхаччалца 1963 шера цу городе вІашагІъеллача африкански цхьоагІон Организаце (ОАЕ) членаш долча мехкий пачхьалкхенаштеи правительствашtеи керте латтарий ххлагІа Ассамблея хиннай. ХІара шера «африкански нет чахьаш вІашагІбеттабалар» лоархІаме рубежаш я цу континента халкъашца империализмаца колониализмаца духьала лоаттабеча къовсаме, шоай тайпара вехаш я шоай лоІамеча африкански мехкий солидарности цхьсагІон дегІаахара наькъа тІа.

ОАЕ хІанзарча ассамблее дукха дешаш дийцад. Цун ден повестка тІара керттера пункт хиннай Африкерча расизмаца колониализмаца духьала лоаттабу къовсам. Из-м кхетадеш а да. Ассамблее [illegible] къамаьл деча хана ООН Генеральни секретара У Тана белгалдаьккхачох, африкански континента шоай лоІам беларах йола ООН Декларации хІинзалца хьа кхоачашъяьза я.

Ассамблее хьакхайкадир цун доккъашхой Африкерча колониальни расистски режимашта духьала лоаттабу къовсам чІоагІбе кийча хилар, Анголерча, Мозамбикерча, Гвинеерча - Бисаурча, кхыча территорешкарча къаний - кортамукъа ден болакашта новкъостал дукхагІа дара ше тІехьа хилар. Ассамблее чІоагІъаьча къаьсттача манифесто белгалйяр ЮАР-ерча, Къулбехьен Родезерча расистски режимашта лелаю африкански пачхьалкхенаш шоай мукъагІа хилийтара политика. Уж режимаш цига хилар шергІатача Африкана духьала да.

Африкански «пачхьакй совещание» дакъа лаьцарашa чІоагІа зарцахьа лаьрхІар Израила дІахо а Іарбий халкъашта духьала лелаю провокацеш. Ассамблее тІайийцар ВІашагІкхийттача Іарбий Республикацарчен Іарбий кхыча мехкашцарчен солидарноста резолюца. Гаргарча Малхбоаленерча хьалах лаьца тІайийцача цхьайкха резолюце тІа дІадех дІалийшача Іарбий территорешкара израильски бІу чехка арабоаккхилга.

Ассамблее чІоагІа теркам тІабаьхийтар шин шера цхьа никхлон совгІа сага вийна граждански тІом хьтача Нигерерча гІулакхашта. Цу дешах лаьца Ассамблея тІайийцача резолюце белгалдоаккх Нигери цаІ хилийта арг ца хилар, шаккха оагІув тІахьех тІом сонабаран переговорашйолларан. Дуккхача наблюдателашта хетачох, Ассамблей рекомендацех нигерийски трагеди дІаякхаргахьа бодача наькъа тІа дІахьалхашакхьа боаккха гІа хургба.

Аддис-абебски совещане балха итогаша хьахьекхар африкански цхьоагІон Организаце политически хьетам ламхбенна хилар, цу континента лоархІамегІара проблемаш къоастаяра никъ лахара гІулакха цул лоархІам тІа-тІа хьккхлуш хилар.

«ГОВРАЦА ЙОККХА ХОД ЯР» — ЙОККХА ПРОВОКАЦИ

ФРГ территоре тІа бундесвера лакхерча командоване кулгал а деш НАТО мехкашкара 70 эзарал а ворхІ дІадахача бІаррчача кІирашка укх тІеххьарча шера хиннарел эггара йоккхагІа йола малхбузенгерманскеи эскара маневраш хилар «Говраца йоккха хох яр» аьнна цІи а йолаш. Малхбузенгерманскеи 55 эзар салтечул эскарали соцнагІа царна юкъе дакъа лаьцар США-и Къилбаседатлантически блока юкъе дакъа лоацача цхьадолча кхыча мехкий тІема подразделенеша. Цига пайда ийцар Іалаьмате дукхача техниках, цу даькъе 15 эзар бронетранспортерах, танкех, автомашинех, малхбузенгерманскеи тІема самолетех.

ФРГ-е арадувлача кешйолзино яхачох, «кхерам тІатассара стратегена юкъе доккха дакъа» лаьца йола уж маневраш йолча хана «дуккха бІу гаьна дІа-юха ккийлаб».

Дагадоацаш хиана хІама лархІа йиш яце тамаш я, ФРГ территоре тІара из беррага тІема гІурт 28 сентябре бундестаге хургдолча хоржамашта хьалхарча хьачо хана кийчбалар. Маневраш дІайоллийле хьалххагІа христиански демократий лидер а ФРГ канцлер а волча Кизингера Дортмунде къамаьл дир. Одере-Нейсе гІоалара доазув бакъдаь тІазцара тІахьа латтарашта чІоагІа тІачувхаш дир Кизингера къамаьл.

Шеко яц, Германски Демократически Республика доазонашта геттара юхе эргІанара йоккхий тІема маневраш яр — провокационни тІема демонстраца хилар.

Цу цхьан хана ФРГ территоре тІара тІема демонстрацеш мугІарерча харжархошта бІаргагушшехьа а низа эргІоацеш хетийта а гІерташ, Бонна доал деча гІоварана эргтиюта луш «Малхбоалехьара кхерам» ба яха даьсса хабар. Цхьабакъда, из белгтала вІалла кхетамка довца «говраца хох яр» да, политиках кхеташ боацача обывателий цхьадолча даькъа лаьрхІа пропагандистски къясзал я. Цхьабакъда, дунен общественность, Европе мехкий халкъаш Іехадулурсдаш. Цар хоадамболлаш бехле ю Европе а деррагача дунен тІа а кхохкам чІогІбеш болча боннски милитарстий политически хилоадаааш тІема провокацеш.

А. СТУПАК,
В. ХАРЬКОВ,
А. РАЧКОВ,
С. ИВАНОВ.
(ТАСС).

Ливе пачхьалъ Идрис ціагІа воацача хана Іаьдел хьо а даьккха, республиканскеи режим оттаяр хьахкхейкадаьд эскаро. Мехка керте оттай революционни совет.

СУРТА ТІА: Триполе пачхьалъ хиллеча дворецa хьалхашка.

ЧТК—ТАСС телесурт.

ЗАПОРОЖСКИ ОБЛАСТЬ. Культурно а бІаьзий а бах Акимовски района Калинина цІерагІча юртбоахама артелера колхозхой. Цхьонакха чуйхила электричество, радио, водопровод я. Юрта хьалдиьд культура ЦІа, музыкальни школа, гостиница, столови, парикмахерски, кхийола культурно-бытовой учреждения.

Фотокорреспондента А. Красовско ер сурт даьккхад колхозерча Корнаса дезале. Григорий Дмитриевич шурий - товарни ферма слесаралла болх беш ва, цун сесаг Марфа Ивановна — доярка ла. Лоаха мах тва производстве хьалхалаттарий къамьегамах. Бетта юкъера лаьрхІача дезала ахаан 300 сом гертта да. Цар бераш — Оли Миша школе деша дегІа, музыкальни школе Іомалуш да.

ТАСС фотохроника.

ІА ГАЬНА ДАЦ

Аьха чаккхдьаннад. Кхашкара балхаш а хук гоаргдац. ТІаккха дукхагІа бола мах цІагІа бусаргба. Пунца дунаденна района культура болхлоашта хьалхашка отт бехктокхаме а лоархІаме а декхараш. Тахан царех керттера дар да Іай болх бара клубаш, культура ЦІеноаш, библиотекаш кийчъяр. Уж дика кийчъярах тайина да беррига культурно - массови балха толам бар.

Хьажаргда вай Іай болх бара Шалье района культура учреждене мишта кийчлу. Тахханалца йоана [illegible] яьнпа кхо клуба пхи библиотекей яра яц. Боаьаш кийчъелга чІоагІа ледара латт.

Геттара во латт культура учреждене доагорца ІалашЪара гІулакх. Районерча 16 клубахи 5 культура ЦІенахи доагорца Іалашдарь 8 мира дац. Уж да: Майра-Тупера, Дуба-Юртара, Автурера культура ЦІеноаш, Мескер-Юртара, Алероера, Аргунера юрта клубаш, музыкальца школа, кхьяраш. Цу хьала тІа я района библиотекаш а. Болх беш йолча 20 библиотекаш 14 мара доагорца ІалашЪаьеш. Доагорцаш уж учрежденеш ІалашЪаро сагота бац юрта Советий а юрта хьала организацей а кулгалхой. ЦІаьта районерча 16 клубах 9 дІакъайла латт. Царех я Аргунера клуб. [illegible] чуйолча хьалха хиннача къаьначча маьждига пеладь яй, тамо лоад. Из саннц хьалха хиннача маьждига чу йийла Ведгатоера клуб а цу тайпарча хьала тІа я. Иштта уж чуйола аднеш эза хиларах дІакъайла латт Сержень-Юртара, Гермечукера, Кердача АтагІара клубаш а. ДІакъовлача кхьча да Курчалойра культура ЦІа.

Уж культура учреждене дІакъайлача юртацца баха нІх культурни сихлаІа йиш йоацаш ба.

Іалаьмате во-да района культура учреждений хьал. Района колхозашa, совхозашa, промышленни предприятеша а йоагІа йоахко яц уж материально Іалашъяра. Цар кулгалхоша йоагІаш йола терко яц шоай зонашка йолча культпросветучреждений. Из бахьан долаш художественни самодеятельноста эша музыкальни инструменташ, — костюмаш, кхийола хІамаш яц районера дукхагІа йолча культура учрежденешка, ледара хьалъю книжкашца.

Республика культура министерства укх шера района культпросветучреждениеш ремонт яраккхаьадь 17 эзар сом ахча дІадахийта йиш йоацаш да цу учрежденешка ремонтни балхаш де Шалья ремстройучастка коммунальни боахама министерства республикански стройтрестона муъа ше балар бахьан долаш.

Бакъда хІанз Шалье райисполком Сержень-Юртора клуб хьалъяра. Кердача АтагІен Бачи-Юртен клубашта капитальни ремонт яра, Шалья районни культура ЦІа Іамара системаца дІеяхъяра, музыкальни школе газ йилляра гІулакхаш хеш я.

Б. МАДАЕВ,
Шалья районни культура ЦІен директор.

ДІахьача замах юхедисача веча гІулакхашца-лира къовсам

ЦАІ МАРА ХИЛА ЙИШ ЯЦ ЗАКОН

Кагийча нахах кхиараштех санна цІьаьнена новкъа хиина хургдац Дьяте-Юрта мурдаша уттадаь «законаш». Массанел дукхагІа кагирхошта Іеткъаш ма дай уж. Цхьабарийа, кагирхошта дика санна мурдаша вІашагІйелла хІима да ма оал, иштта хетараш цу гІулакхца уйла е ца йоаш бола нах ба. ТІаккха кІоаргагІа уйла йича, из да пхьаниа къамни цхьаннахьа а ядаь доаца къамни сий йоалеш дола ийрча гІулакх.

Сагах мах баь аьча хьоэцаше, цу дийнахье дІайохийт йоІ. Миштa кхетаде дезаш да из мурдаша оттадаь керда «закон»? Цу маьре йодча ийний а ма бий детгагІий, новкъостий. Царца цу дийнахь безам баь, саькъерда, цар ше накъаьаккхар лов йоjа. Саг йоалаври маьре яхийтари лоархІаме хІама да. Сага цІакха а хиш ца цу ди да из. ХІаьта цу дийнахь шоайцига баьхкача нахь сакъердам дукхагІа ше хила дикагІа хет саг йоалаечоаш маьре йодачоаш. Дохаза цІей хила деза сага яр-ихар. Бокъда сага йоагІача з йодача а дукха моттигаш нийслю ловзар долаш. ХІана хиачуя тІехьагІа сихха дІабодых нах. Бакъахьа хургдар, сага йоагІача а йодача а локхаш цахдар, деш хахкар, салаш хаги а доаца сакъердам хилча. ТІаккха кІезигагІа хургдар цхьаьнахьа цІагІа чуболе керта безабу маларго малааш бегІаранаш. Наьха безам хургбар керта бозабу маларaш а на деаш довзаргъ хьашa, халхабоала. ТІаккха массавоача сага безам тІабоалш хургдар из гІулакх.

Кхычахьара хьалха ца езаш вай къаман йолаш из йий масса-хана еаниа дай традицеш. Дерг дилле ладувгІаш хул кагий нахи мехкарийн вай къаьнача дикача традицех дунен хилча. Геттара доза а хетаргь дои кагирхоша «БІаьшерийи бедонгара» яха Базоркин Идриса ядь роман, хьаьхев цу тІа юща гІалгІай къаман къаьнара саг йоаллаярен маьое ихарен обрядаш, ритуалаш.

Иразе да вай вахар. Цун ерриг хана бІарга ца гуш виса йиш яц. Шоай иш, хьинахо цахкерда чуийкха къахьегаш боахка советски наx ба из хоадьар. Цхьабакъда иш-юкъе хІанз а нийслу вай хоачча вахара, хахлуш латтача прогрессала метара гІертай бола нах. Хетаргахь цу наза кхетаде деза, нагахь санна из никъ ца буте, шоаш гайна-танза кІаьрбусаргикла. Царгі ше сихагІа кхетадайтара тІагІортта болх бе бежа массане я. ТІехьадисача йорчачь гІулакхашта духьал дакха деза вай керда советски цІейш, обрадаш, традицеш: дог гІоиргийчча тайпара вІашт Іехадайта деза саг яр-ихар.

Вийса хургдар аьнна хоь серю комсомольски организацейна цу гІулакха терко а эш, къаьнарча обрядех дикагІар хьа а эцаш вай советски обрядаш кагирхой вахарa юкъе шедагІа йоаржайча.

Кагирхошта деза дац мурдаша уттаду «законаш». Цудухьа вайх хІараке лира къовсам хоаттайе беза дІахьача ширача замах юхедисача йорчача гІулакхашца. Массане а хьа барт баь дІалаха деза вай ве гІулакхаш, къаман дика гІулакхаш шерра хьалаьма а дІахо чІоагІде а деза.

М. ЦУРОЕВА,
ВЛКСМ МалгІобена горкома хьалхара секретарь.

ХАОТТАМ

Тахан республике гІалаен Грозней кІезиг-дукха моркаш а йолаш, йоачаш а йоацаш, малхбоалехьара гІаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила тарлу. Фегара температура республике гІолаа 22—27, Грозне 24—26 градус йоахал йолаш хила мег. 17-ча сентябрера 20-ча сентабре кхаччалца кІезиг-дукха, цхьаза воцегІо моркаш а йолаш лоадама йоачаш а йоацаш. цхьацайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбоалехьара лаьгІо, гІаьххьача боарамга кхоачаш мух а хьекхаш ха хила тарлу. Фегара температура буйсашка 9—14, денощка 22—27 градус йоахал йолаш хургья.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ЛадувгІа, хьажа

РАДИО
16 сентябрь

6.30 — «Юрта Іуйре» (эрсий меттала). 6.45 — Ахкараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — Передачай программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — Молдавски ашараш. 8.45 — Къахьегаш вахар хьало йоахко яр профессоний керттера гІулакх да. (гІалгІай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа 16.05 — «Къона тІехье» (гІалгІай меттала). 16.20 — «Социализма дунена духьалера къайлегІара тІом» яха беседа (нохчий меттала). 16.30 — «Зайомах довцаш мурдаша леладеча гІулакхашта духьала» яха статье юкъаш (гІалгІай меттала). 16.45 — Кердa хоамаш (гІалгІай меттала). 17.00 — Ленинах. Даьхенах, партех йола нохч-гІалгІай иллеш. 17.30 — Вай индустриальни нохк (эрсий меттала). 17.45 — Кердача оамалашта дезача демоштеи тІабода никъ (эрсий меттала). 18.00 — Кердa хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Ашараш. 18.23 — Кердa хоамаш (эрсий меттала). 18.30 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.00 — Передачай программа. 18.05 — Берашта «ЖІов» яха фильм. 18.40 — Телевизионни журналираш (нохчий, эрсий меттала). 19.25 — Нохч-ГІалгІай Іазаме суртеш (гІалгІай меттала довккх). 19.40 — Киножурнал. 19.50 — Оачаш, голаш, сеукандаш. 20.00 — Шоана бераш. 20.30 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. 20.40 — Передачай программа. 20.45 — Германски Демократически Республика фильмай фестиваль «Замершие молнии» яха художественни фильм (хьалхара сери).

17 сентябрь

17.55 — Передачай программа. 18.00 — Дешархошта «Абрамцево музей-усадьба» яха фильм. 18.30 — Кагирхошта йола передача (нохчий меттала). 18.50 — Телевизионни кердадираш. 19.00 — Хоамаш. 19.05 — «Знание» яха Іилман-популярни кинопрограмма. «Секретарь совнаркома». 19.35 — Политически просвещене сети керда дешара цу йоалуш латт. 19.50 — Шоана бераш. 20.05 — Германски Демократически республика фильмай фестиваль «Замершие молнии» яха художественни фильм. ШоллагІа сери. 21.25 — Передачай программа. 21.30 — Спортивни передача.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ОАМАЛАШИ САКХЕТАМИ ДИКА БОЛАШ КАГИРХОЙ ХЬАЛКХЕБАРА

Дукха моттигаш нийслу школьникаша хьакъвале къамаьлаш цхьабакъда, цу къамаьлашка массаза а чьежжа хилаш цар шоай оамалаш. Халахете а, кІеанга нийсаш шоашкара доагІар дизза дІа ца дехаш, шоай уйлаши оамалаши хьисап доацаш лелаеш бераш а.

Са дунца безам ба «Хьа коммунистически сакхетам» яхаш темa а йолаш Ведана района Махкатlарча юкъерча школе хиннача гуннатьефия комсомольски собранех. Дош ира оттаде бІукъожабaр укхаза.

— Сага знанешка чьежжа хІана хилац массаза оамалаш?

— Сево новкъарле ю школьникашта, комсомольцашта хІаьта а, шоай оамалашца массаз а коммунистически сакхетам гойта?

— Доши гІулакхи цхьатара ца нийсдалара бахьан малагІа да?

Комсомольцех цхьанне укх тайпара хІама дийцар. Хьехархо, ший урока тІехьа а вией, занятеш чакхйоаллаш мара баха ванзар. Цу сахьата «салоІаш» хиннаб дешархой. Хьехархочо, ше урока тІа на варех бераштa хьалхашка бехказа а вьнна, цу дийнахь юкъагІлисар дІачаккхлакхка занятиш ыйча чу ма гІо дийхан берашкара.

Бераш корзагІдаьлар:

— Миштa? Сенах? Расписанегіа тахан пхи урок мара ма яца...

Къаеннача воккхача хьехархочун дешархой пІаькха а дІакхетабе бийзар, из кхы тар ца луш яхийта урок, дукхьашка нийсленна хІама чиларах.

— Шоашта болча пайдана, гІулакха дукьа хІаца тиган оаш урокаш чакхъйынначул тІехьагІа юкъ Іе? — хьаттар цо берашка.

— Хьайли хьо, Рашид. Іе ма ютий каст-каста занятеш, хьо ваьлаш тІалат?

— Аз дича а бекъехьа яах харцахьалар, — яьхьаза жоп лелар кІаьнка. — Из са сай гІулакх мара мичад...

Иштта моттигаш, бакъдар аьлча, массаза нийслуш яц. Из а школеи вахарера кхыдола а дешаш дувцача, хана къамаьл юкъедаьлар хІаране шийкара а кхьуаргара а хьаалтача гІулакхий сакхетама, хетараша гІулакхашн цхьатара хилара хьажъехьа.

— Хьайла Іа, часала. Іаьла, уйла яц, эсалча знанешкен вочча самалаашкен хьай вахара юкъевахьа везаргхилара, — аьлар Хьесана. — Хьо сова эгІазъухе а, долаш зар ншта да. Аз вай цхьаь долаш а дукха дийцад хьога из цхьабакъда, кунах хьабоалаш пайда бац. Іаьлас меттел, вай массане а цІенхаштта уйлае еза, хІараво къахьегама вахара миштa кийслу, вай эза кхетим малагІа тайпа ба хьожаш.

— Вайцарча цхьадолча бераштa хІаиз а бокъонца бІаргагац, — йоахар дІахо Хьасана, — вахаре дІахо кхы а нийсдала тарлуш долча харцахьарча гІулакхашта уйла тІаоза гІерташ, вай замах кхоллама виз. Шоай дешага хьежжа гІулакх ца ледадеш а да цхьадола бераш.

Цул тІехьагІа къамаьл доаллу Абдулаева Зураб. Цо шийх аьнна дуви:

— Массехк шу хьалхагІа коллектива общественни гІулакхашта хийра латтар со, цхьанна а хІама бала банар сона. Чакхйоахача мероприятешта юкъе цхьа шоазза а дакъа лаьцаза эргІоавача кхоачайар со. Иштта кІезигкІезига йолаш общественни вахара юкъе ваар со хьехархошеи коллективон дІачуувзаярах. Массова балха безам тІабахар са. Соахка комсоргаллe хержар со. Сона хетаргахьа, общественни вахаре дакъа доаташ воацачо кхыча тайпара хьалкхеве везаргба ше.

Цу комсомольски собраненкъувсаш болчар деча къамаьлашка да а дувгІаш Іохайна дагІа хьо, локкхагІдараш, вала уйла ю: ма иттa лелли кагирхой дог тайшаш коммунистически сакхетам болалия хьалкхебара процесс. Дукха хаттараш, шековаш нийслу царна, доаллча хІамаянна хуттІабовла гІерт уж. Вахара бакъдар ший ериргача чоалхаца, цхьаккха хІама гуша ца доацйтаьш, къайла ца доахйташ доаза гІерт кагирхой.

— Турпал кхьэ волаш бода нах — массаза а дешали къовахчалли дешаш бола нах ба. — йоах Юхигов Саьлгире. — Уж цІаккха а шоай кхеллашта гІерa бовлаш. Цу тайпара гІулакхаш доахкаш хургволаш хьалкхе безам ба са а.

Къамаьл хул Владимир Ильич Ленина оамалех, цун патриотизмах интернационализмаха, принципиальностах, коммунистически кхоане бахьан хоалаш цо са ца кхолеш баьча революционни баьхах.

Коммунистически гІулакхех цхьатарра дог тийша хилара, шьйчча дешага хьежжа гІулакх ледадара бола хьоккам ба Ильича вахар. Массане а раьза хиде тІацу уж лоархІаме ленински оамалаш хІаране шийна тІагІертта Іомае езаш хилар.

Критика ю воа шен гІулакхаш кхыи доаш долча бераштa. Трибунера тІахьеханаш цу: общественни декхар вахаре массаза а пІенача наькъаца кхоачаше; новкъостий, школа, халкъа хьашташ хьахарча моттиге лоаттаде Іомале; массаза а коммунистически сакхетам гойташ хила Іомале. къаьстта а хала гІулакх кхоачашде безаш моттиг нийсъелча.

Собране решене тІа комсомольцаша хІаялаьй: «лоархІаме декхар лоархІалда хІаранена патриотизм. коллективизм, общественни декхар ший декхар лаьрхІар, аьнначча дешага хьежжа гІулакх деалар санна бола ленински оамалаш Іомаелга».

Кагирхой коммунистически сакхетам вІаштІехьбоал марксистско-ленински мировоззрение дарда тІа. В. И. Ленина тьхьал, хІанзара социалистически сакхетам хьахила йиш яц хІоарта Іалман знанеш хилара дарда тІа мара.

Коммунистически сакхетам болаш йола саг хьалкхеро сонна производство детІааххара лелавой Коммунистически парте, Советски пачхьалкхено, общественность, школа, комсомольски пионерски организацеша беча кхетама бахьан хьалхийта объективни закономерность я.

ХІанз социализм обществе дегІаахара коммунистически фазига йоалаш латтача хана, сакхетам кертвача, лакхагІча боарам тІа боалаш айбенна хилар эзлу. Цхьабакъда, из вай къовача вахха хІаране сакхетам чура тІехьайиса уйлаш, капиталнзмах юхедиса во хІамаш, кхьадолча даькъе частни доалахье хиларца йола уйлаш дІадаьха гьнний оххаго дац. Цхьабакъда нах хІанз а ба коллектива хьаштий бала боацаш, тІатІоадара мара общества уйла йоацаш, шоай бакъонийн моральни декхарийн терко ца еш, мещанства гІулакхаш доахкаш. Цудухьа хІанз лоархІамегІарча декхарех цаІ да марксистско-ленински мировоззрени хІара сага дег чу южаяр.

Кагирхой коммунистически оамалаша гІулакхехи хкебелга эфгадоахаш детІаккхуллоа да вай партен комсомолен мировоззрене дарда тІа, вай халкъа турпалея къахьетачея традицей дарда тІа. Кагирхой кхебечен шоаш шоашта кхетам чучен хана тьалнийс а уж мел бале а лакхагІча Іилман боарамга кхоачам лакх а уж хІаране сакхетама ерфига оагІонаш элементаш. Иштта я кагирхой коммунистически уйлан тІа кІоарга чІоагІбара объективни процесс.

Цу тайпара вай кагирхошта тІагІертта чуюжаеш йола марксистско - ленински мировоззрени кердача тайпара вахар хьалдара новкъостал деш наха оамалаш тьехаш бола боккха низ ба.

Кагирхошта коммунистически сакхетама оамалаши чуйоаассара новкъостал деш йолча лоархІамегІарча фактерех цаІ я вай вахара социалистически уклад, халкъен Коммунистически партен турпал, тІема, къахьетама традицеш, В. И. Ленина коммунизм тьхьаьрa тІехьадаьттача гІонбаьннача къовсамхойн революционни гІулакхий тьокхамаш.

И. ШАИПОВ,
«Знание» обществa республикански организаце кагирхошта юкъе багагІа кенайоазом пропаганда яра совета председатель.

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ, ГАЗЕТА ДЕШАРАШ!
ДІАДОЛАДЕННАД 1970 ШЕРА
„СЕРДАЛО“
ГАЗЕТА ЯЗЛУЛГА

Газета яалу бувзама ерригача отделенешка а промышленноста, транспорта, гІишлошъеча предприятешкарча, дешара заведенешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учрежденешкарча, общественни организацешкарча кепайоазув доаржадеча «Союзпечатах» общественни уполномоченешка а гІоалла.

ГАЗЕТ ЯЗДАЙТАРА МАХ:

1 шера — 3 сомаи 12 кепиги;

6 бетта — 1 сомаи 56 кепиги;

3 бетта — 78 кепиг;

Дик ма лелаш! 1970 шера «Сердало» газете хаиехьа язде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-96; редактора зам.—3-38-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахареи, культурни, промышленностен отделий—3-42-30; Юрта боахамен письмой отделий—3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора—3-38-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект, 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ04581

Заказ № 3952.